

44.506

~~1.558.~~

dg.
506.

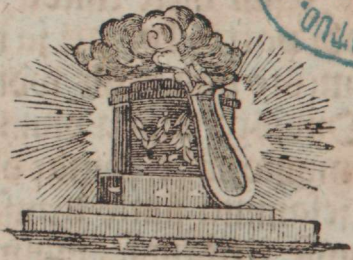
Õnna Öppetaja
Lutteruõse
Katekismusse
Ramat

lühhidelt ärraselletud

ja

Pühha Kirja Tunnistustega
finnitud.

SIC. 500. RTUO.
+ ESTONORUM.
DORPÄENS.

TAALZMAG,

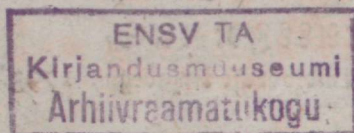
trükkitud Lindworse kirjabega, 1793.

01302

Uks Palwe,
Kui sinna hakkad Jummalas
sanna õppima.

Sh! armas taewane Jēsa, anna
minnule omma pūhha Waimo,
ja walgusta mind, et minna sinno
sanna nenda woifsin tūhhele panna,
et minno sūdda se lābbi saaks par-
randatud ja ueste lodud. Peasta
mind sinno kalli sanna lābbi feigest
rummalusfest, ja anna mulle ille-
welt sedda taewalikko tarkust omma
Poega Jesust õiete tunda, ja tem-
ma lābbi patto, kurrati ja feige kur-
ja innimeste nou peāle woimust sa-
da. Onnista nenda omma pūhha
sanna minno waese hinge õnnistus-
seks, sesamma sinno armsa Poia
Jesuse Kristusse, minno kalli
õnnisteggia pārrast.

Amen.

Katekismusse

Lühikenne Selletus.

Jesusse Nimmel ja Nuuks.

1. Mis peab meie keige surem murre ollema ni kaua kui meie ellame?

Et meie woiksime õnsaks sada.

Noudke ennaste õnnistust taikka kartusse ja wärristussega. Wil. 2, 12. Matt. 6, 33.

2. Kas olleme siis õnnestussest lahti?

Jah olleme sedda patto läbbi kautanud.

Keik on patto teinud, ja on Jummalala auust ilma. Rom. 3, 23.

3. Kelle läbbi woime meie jälle õnsaks sada?

Jesusse Kristusse läbbi, kes keik õnnistust meile on saatnud.

Jesusse sees on meil lunnastaminne temma werre läbbi, se on, pattude andeks-andminne. Kol. 1, 14.

Mis peame meie siis keigeennamiste takkanoudma?

Et meie woiksime Jesust Kristust ja temma läbbi Jummalat õiete tunda ja tenima.

Se on se iggawenne ello, et nemmad tundwad

sind, sedda ainust tõssist Jummalat, ja Jesust Kristust, kedda sinna olled läffitanud. Joan. 7, 35. Kuida woime meie Jummalat diete tunda?

Dige usso läbbi.

Kes Jummalat jure tahhab sada, se peab uskma et temma on, ja et ta tassujaks saab neile, kes tedda otsivad. Ebr. 11, 6. Os. 2, 22.

6. Kuida woime meie siis Jummalat diete tenida?

Pühha ja jummalakartlikko ello sees.

Meie, kes omma waenlaste käest ärrapeästetud, peame Jummalat ilmakartmatta temma pühhitsuses ja õiguses temma ees, keige omma ello aia. Luk. 1, 74. 75.

7. Kus äppime meie Jummalat ja temma pühha tahtmist tundma?

Jummala sannast ehk pühhas kirjast.

Et sinna lapses sadik pühhad kirjad tunnend; need woivad sind targaks tehha õnnistusseks usso läbbi, mis Kristusse Jesusse ees on. Tim. 3, 16.

8. Kes on pühha kirja üllespannud?

Pühhad Prohwetid ja Apostlid.

9. Ons uemmad sedda ommast peast üllespannud?

Ei mitte, waid keik pühha kirri on Jummalast siis antud, 2 Tim. 3, 16.

Need sinnatsed pühhad Jummalat mehed on rākinud, juhhatud pühhas waimust. 2 Petr. 1, 21.

10. Kes peab Jummalat saama kuulma ja äppima?

Keik need innimesed, kes püüdwad õnsaks sada.

Wot et tassase melega wasto sedda sanna mis teie siis on istutud, ja woib teie hinged õnsaks tehha. Jak. 1, 21.

11. Kuida nimmetakse keik pühha kirri ühhe sannaga?
Piibli ramatus.

12. Mitto tükki on Piibli Ramatus?

Kaks tükki, teine on wanna Testament, ehk wanna seadusse sanna, teine on uus Testament, ehk ue seadusse sanna.

13. Mitmesuggune on Jummala sanna õppetus?

Kahhesuggune, 1) kääso-õppetus. 2) armo-õppetus ehk Ewangelium.

Kääso-õppetus on Mosesse läbbi antud: se arm ja se tödde on Jesusse Kristusse läbbi saanud. Joan. 1, 17.

14. Kust leiame meie sedda lähhidelt, mis pühhas kirjast laiemalt õpetakse?

Katekismusse õpetusse peatükide sees.

15. Mis on Katekismus meie keele?

Katekismus on üks ramat, kus sees Jummala sanna õppetus, risti-rahwa usust ja ellamissest lähhidelt on ärraselletud küsimiste ja kostmistega.

16. Mis on üks peatük?

Se on üks pea-õppetus, mis meile meie hinge õnnistusseks wägga tarwis lähhab moista ja uskuda.

17. Mitto peatükki on Katekismusse ramatus?

Viis peatükki. 1) Jummala künneft kääsust. 2) Pühhas risti-usust. 3) Issa meie palwest. 4) Pühhas ristimissest. 5) Pühhas altari saakramentist.

18. Mis on weel meie Katekismusse ramatus?

- 1) Hommiko, dheto ja söma=aia palwed.
- 2) Öppetus melewallast pattud andeks anda.
- 3) Patto tunnistusse sannad.
- 4) Koddo=öp=petus, ja
- 5) õnsa Lutterusse Küssimiste ja Kõstmiste sannad.

Esimesenne Peatük.

Jummala kümnest käsust.

1. Kes on need kümme kässo annud?

Kolm ainus Jummal.

Üks ainus kässo andja on, kes woib õnsaks tehha, ja hukka panna. Jak. 4, 12.

2. Kelle käe läbbi on temma neid annud?

Mosesie käe läbbi.

Käsk on seatud inglide läbbi, wahhemehhe käe läbbi. Kal. 3, 19.

3. Kes olli Moses?

Temma olli üks pühha Prohwet ja Israeli rahwa üllem pealik.

4. Mil aial andis Jummal need kümme kässo?

Kui Jummal Israeli rahwast Pasa pühhal wäggeral kombel Egiptusse maalt sai wäljarwitud: siis andis temma neid Mellipühhi esimeses sel päwal. Wata 2 Mos. 12. ja 19.

5. Kus paiklas andis Jummal neid?

Kõrges, Sinai mäe peäl.

6. Mil wiisil andis Jummal neid?

Nenda, et ta omma üpris wägga suurt

suurt au ülesnäitis, pitkse würristamis-
misse, walgolõmisse, ja tullelega.

Josauda au näggo olli kui sõja tulli mäe otsas
Israeli laste nähhes. 2 Mos. 24, 17.

Siis olli pitkse-mürristamissed ja walgo lõ-
missed, ja paks pilw olli mäe peäl ja wägga kan-
ge passuna heäl, nenda et keik rahwas wärrises.
2 Mos. 19, 16.

7. Kellele on Jummal need kümme käske annud?

Israeli rahwale essite, ja siis ka keikile
innimestele.

Karda Jummalat, ja pea temma käsud, sest
se on igga innimesse kohhus. Rogg. 12, 13.

8. Mis peäle kirjotas Jummal need kümme käske?

Kahhe kirowi laua peäle.

Kui Josand Mosessega sai rākinud, Sinai mäe
peäl, siis andis Ta temmale kaks tunnistusse lau-
da; need ollid kirowi-lauad Jummalala sõrmega
kirjutud. 2 Mos. 31, 18.

9. Mitto käske olli kirjutud esimesse laua peäle?
Kolm esimest.

10. Mitto teise laua peäle?

Seitse wimist.

11. Mis õppetawad need kolm esimest käske?

Et meie peame Jummalat armastama.

12. Mis õppetawad need seitse wimist?

Et meie peame omma liggimest armastama.

13. Kuida peame meie Jummalat armastama?

Keigest ommast süddamest, ja keigest ommast
hingest.

hingest, ja keigest ommast melest, ja keigest ommast wäest. Mark. 12, 30.

14. Kuida peame meie omma liggimest armastama?

Kui isstennast.

Sinna pead omma liggimest armastama kui isstennast. Matt. 22, 39.

15. Kes on meie liggimenne?

Keif innimesed, olgo tutwad ehk woõrad, olgo sõbrad ehk waenlased.

Jummal on teinud ühhest werrest keif innimese te suggu keige Ma peäl ellama. Ap. Tegg. 17, 26.

16. Mis tulleb iggaühhe kässo jures tähhele panna?

1) Et Rääf waimolik on, innimesse süddame peäle katsub, ja õppetab, et ka furjad sallajad himmud ja mõtted patud on.

2) Et Jummal igga ühhes kässo furja keeldes head käsib ja head käsides furja kelab.

1) Meie teame et Rääf on waimolik. Rom. 7, 14.

2) Sinno Rääf on otsata lai. 119, 96.

Esimesenne Rääf.

1. Mis kelab Jummal esimesse kässo sees?

Et meil ei pea mitte teise woõraid Jummalaid ollema kõrwas.

2. Mis on woõras Jummal?

Keif se on woõras Jummal, mis innimenne ennam kardab ja armastab, kui suurt Jummalat

lat, ja mis peäle ta ennam lodab kui ellawa Jummal peäle.

3. Mitmesuggune on woõra Jummal tenistus?

Rahhesuggune 1) teine on arowalik, 2) teine sallaja woõra Jummal tenistus.

4. Mis on arowalik woõra Jummal tenistus?

Kui meie sedda, mis ei olle Jummal, kui Jummalat kummardame.

5. Mis on sallaja woõra Jummal tenistus?

Kui meie 1) middagi muud nenda ehk ennam kardame ja armastame kui Jummalat. 2) Issiennese ehk mu loma peäle ennam lodame kui Loja peäle.

6. Mis käsib Jummal esimesse kässo sees?

Et meie tedda; kui sedda ainust tõssi Jummalat peame õppima õiete tundma, ja tedda ükspäinis teik ülle asjade kartma, armastama, ja temma peäle lootma. Mark. 12, 30

7. Kas innimenne woib omma wäest sedda tehha?

Ei woi mitte, sepärrast peame meie Jummal käest allati pühha Waimo abbi palluma.

Ilma minnota ei woi teie ühtegi tehha. Joan. 15, 4. Esel. 36, 27. Wil. 4, 13.

Teine Räst.

1. Mis kelab Jummal teises käsus.

Et meie pea mitte Jummal, omma Isanda nimme ilma asjata süho wõtma, ehk sedda kurjaste prukima.

2. Mis on Jummal nimmi?

Jummal isse temma pühhad wisid, temma pühha sanna, pühhad saakramentid, ja keik, kust tedda tunnukse.

3. Kuida wõttab innimenne Jummal nimme ilma asjata sühho?

Kui innimenne Jummal nimme jures neab wannub, lausub, waltetab ja pettab.

4. Eks siis ial polle lubba wanduda?

Ei olle mitte, kui agga kohtowanne matte käsko peäle, Jummal auuks ja liggimesse heaks.

Teie kõnne olgo Jah, Jah; ei mitte ei mitte; agga misülle sedda on, se on sest tiggedast. Matt. 5, 37. 2 Mos. 22, 10. 5 Mos. 6, 13.

5. On siis lubba kurratit hūda ja temma nimmel wanduda?

Ei foggone mitte, sest temma on meie hinge waenlane.

Urge wanduge mitte ei taewa. egga Ma jures, egga mu wandega, et teie kohto alla et lange. Jak. 5, 12.

6. Kas siis lausuminne ja muud nisuggused kunstid pat on?

Jah wist on se pat, sest et Jummal sedda kowwaste on keelnud.

Ei so seast ei pea leitama = ei õnne = andjat, egga sedda, kes pitwest lausub, ei ussidega = lausujat egga noiga. Egga wallo wõdtjat egga sedda, kes noia käest küsib, egga tarka, egga sedda, kes sur mitte käest küsib. Sest iggamees kes sedda teeb, on Jummalale üks hirmus asfi. 5 Mos. 18, 10 = 12.

7. On

7. Dns se siis wägga raske pat: Jummal nimme ilma asjata sühho wdima?

Jah on, sest Jummal ahwardab tedda mitte nuhtlematta jätta kes temma nimme kurjaste prugib.

8. Mis käsib Jummal teise kässo sees?

Et meie tedda keige hädda sees peame appi hüüdma, palluma, kiitma ja tänama.

Süa mind appi ahvastusse päwal: siis tahhan ma sind sest wälja kiskuda, ja sinna pead mind auustama. Laul. 50, 15. Ewes. 6, 18. Ewes. 5, 10.

Kolmas Käst.

1. Mis käsib Jummal kolmandamas käsus?

Et meie peame hingamisest ehk pühha päwa pühhitsema.

Jummal õnnistas seitsmet päwa ja pühhitses tedda, et ta siis olli hinganud kelgest ominast tegemisest mis Jummal tehjest olli lonud. 1 Mos. 23

2. Mis se on: pühhapäwa pühhitsema?

Se on, 1) keik muud argipäwa tööd mahhajätma. 2) Jutlust ja Jummal sanna pühhas püddama, heal melei kuulma ja õppima, ja 3) Jummal armo läbbi omma ello se järrele parrandama.

1) Õnnis on se inimenne, kes hingamisest päwa peab, et sedda ei teota, ja kes omma kät hoiab, et ta ühtegi kurja ei te. Jes. 56, 2.

2) Hoia ommad jallad, kui sa Jummal kotta lähhad, ja tulle liggi kuulma. Kogg. 4, 14. Kol. 3, 16.

3) Olge

3) Olge sanna teggiad, ja ei mitte ükspäinis kuuljad, et teie wallemõtlemisse läbbi ennast ei petta. Jak. 1, 22.

3. Mis kelab Jummal kolmandamas käsus?

Et meie ei pea mitte jutlust ja Jum-
mala sanna põlgama.

Kes teid kuleb, se kuleb mind, ja kes teid ärra-
põlgab, se põlgab mind ärra; agga kes mind ärra-
rapõlgab, se põlgab sedda ärra, kes mind on
lakkitanud. Luk. 10, 16.

4. Kes põlgab Jummal sanna?

Se põlgab Jummal sanna, kes tem-
ma sannast ei holi, ja ei tahha sedda kuul-
da, ei õppida, egga se järrele ellada.

Wata, Jummal sanna on neile laitmisses
sanud, ei se polle nende mele pärrast. Jer. 6, 10.

Urge jätkem mitte mahha omma koggodust,
nenda kui monnel se wiis on. = Ebr. 10, 25.

Neljas Käst.

1. Mis käsib Jummal neljandamas käsus?

Et meie peame omma Issa ja omma
Emma auustama.

2. Kes on meie issa ja emma?

1) Meie lihhased wannemad. 2) Keik
suggused wannemad, kes issa ja emma
assemel on: nenda kui: wallitsejad, ülle-
mad, õppetajad ja werre-wannemad.

1) Lapsed kuulge omma wannematte sanna
keige asjade sees; sest se on Issanda mele pärrast.
Kol. 3, 20.

2) Ig-

2) Igga hing heitko ennast üllematte alla, kellel keigeüllem meelewald on, sest üllemaid ep olle muido kui Jummalast. Rom. 13, 1. Kol. 3, 22.

Wis se on: wannemad auustama?

Se on, wannematte tanna kuulma neid, armsaste ja kalliste piddama, ja nende meie pä. rast tåggetama.

4. Wis tootab Jummal neile, kes sanna kulelikud on?

Jummal tootab, et nende käsfi peab hästi käima, ja nemmad peawad kaua ellama Ma peäl.

Auusta omma isfa ja emma, (se on esimesne käsfo sanna tootusfega.) Et sinno käsfi woiks hästi käia, ja sinna woiksid kaua ellada Ma peäl. Ewes. 6, 2. 3.

5. Wis kelab Jummal neljandamas käsfus?

Et meie ei pea mitte omma wannemid ja isfandid ei põlgma egga wihhastama.

6. Misga ahwardab Jummal need, kes wannemid põlgwad ja wihhastawad?

Nende sannadega: Sedda silma, mis isfa irwitab, ja ei tahha emma sanna kuulda, peawad kaarnad jõe äres wäljanokkima ja kotta poiad sedda ärrasõma. Dyp. Sann. 30, 17. 5 Mos. 21, 18 = 21.

Wes Käst.

1. Wis kelab Jummal wiendamas käsfus?

Et meie ei pea mitte tapma.

2. Redda ei pea meie mitte tapma?

Ei omma liggimest egga isfeennast.

3. Mitmesuggune on tahtminne?

Meljasuggune, 1) Süddamega, kui innimenne teist wihtab, ja tahhaks heal meel teisele kurja teha. 2) Valle ehk näoga, kui temma liggimesse peäle wihtab parrast woõriti watab. 3) Kelega, kui temma tedda söimab, teotab, laidab, ju kurja temma peäle pattab. 4) Käega, kui ta tedda süta ehk sü parrast liaste pek-
sab ehk foggone surnuks löõb.

1) Iggaüks, kes omma wenna wihtab, se on innimesse tapja. I Joan 3, 15.

2) Issand ütles Raini wasto: Miks süttib so wihta põllema? ja miks sa nenda silmast är-
ralangenud. I Mos. 4, 6.

3) Nende keel on üks terrawaks tautud nool,
se rägib karmwalust. Jer. 9, 7.

Keel on tais kihwti rohto, mis surma sadab.
Jaf. 3, 8. Paul. 64, 4.

4) Kes ühhe innimesse löõb, et ta sureb, sed-
da peab armota surmapandama. 2 Mos. 21, 12.

Kes innimesse werd ärrawallab, selle werri
peab innimesse läbbi sama ärrawallatud. I M. 9.6

4. Mis keeltakse weel wiendamas käsus?

Et meie ei pea ei omma ennese egga omma
liggimesse hinge tapma, sest et hing paljo kal-
lim on kui ihho.

5. Kuida tappetakse innimesse hinge?

Pattuse ello läbbi sadab innimenne
hingele surma.

Kui

Kui teie lihha järrele wottate ellada, siis peate teie surrema. Rom. 8, 13. Matt. 18, 6. 7.

6. Mis käsib Jummal wiendamas käsus?

Et meie peame omma liggimest aitma, ja temmale head teggema. 1) Keige ihho hädda sees. 2. keige hinge hädda sees.

1) Peäste sedda kes alw ja waene on, kiskuge neid ärra dälätte käest. Laul. 82, 4.

Ärra unnustage mitte ärra head tehha ja teistele jaggada; sest nisuggused ohwrid on Jummalale mele pärrast. Ebr. 13, 16.

2. Kes ühhe pattuse temma efsitusse tee peält ümberpöörab, se peästab hinge surmast. Jak. 5, 20.

7. Kuida peame meele ligaimest aitma?

Hea melega ja keigest süddamest.

Olge armolissed nenda kui teie Joesagi armolinne on. Luf. 6, 36.

Kues Käst.

1. Mis kelab Jummal fuendamas käsus?

Et meie ei pea mitte abbiello ät. arituma.

2. Mis siin ülleüldes keeltakse?

1) Keif roppud himmud. 2) Keif roppud kõnned ja laulud. 3) Hora ja pordoello. 4) Abbiellorikminne.

1) Minna maenitsen teid, = et teie ennast hoiate lihhalikke himmude eest, mis hinge wasto söödivad. 1 Peetr. 2, 11. Matt. 15, 19.

2) Urge laske ei ühtegi nurjatumat sanna omast suust wäljaminna. Ewes. 4, 29.

3) Hora

3) Horajaht ja keik rojastus ehk ahnus olgo nimmetamatta teie seas, nenda kui pühhendale sünnib, ja häbbematta tõ, ja jölle kõnne, ehk naljakeitminne mis ei sünni. Ewes. 5, 3. 4.

Põggenege hora = tõ est; igga pat, mis inni-
 wenne ial teeb, se on wäljaspidi ihho, agga kes
 hora = tõdd teeb, se teeb patto omma ennese ihho
 wasto. I Kor. 6, 18.

4) Urge efsige mitte; ei horapiddagad, ei abbi-
 ello ärvarikjad, egga sallaja roppud ei pea Jum-
 mala riki pärrima. I Kor. 6, 9. 10.

Kül Jummal nuhtleb horapidajad ja abbi-
 ellorikjad. Ebr. 13, 4.

3. Mis weel keeltakse kuendamas kōsus?

Keik sedda kust üks rop ello ja abbiel-
 lo = rikminne tulleb, nenda kui: 1) Pais-
 kus, mis läbbi roppud himmud touswad.
 2) Liigjominne ja prassminne, mis läb-
 bi kurjad himmud kaswawad. 3) Ma-
 ilma lust ja rõõm, mis läbbi lihha him-
 mud siggivad.

1) Urge kandke omma lihha eest hoolt nenda,
 et himmud sest touswad. Rom. 13, 14.

2) Ellagem ausfaste kui päwa aial, ei mitte
 prassmiseses egga liajomiseses, ei mitte abbiello
 ärrateotamiseses egga fimalusses. Rom. 13, 13.

3) Keik mis Ma-
 ilma on, lihha, himmo, ja
 silma himmo, ja ello kõrkus ei olle mitte Jõsast,
 waid se on ma-ilmast. Ja ma ilm lähhäb huk-
 ka ja temma himmo. I Joan, 2, 16. 17.

4. Mis käsib Jummal kuendamas käsus?

1) Et meie käsinnaste ja puhtaste pea-
 me

me ellama kõnnete ja teggude sees. 2) Et iggaüks peab omma abbiõasa armastama ja auustama.

1) Se on Jummal tahtminne, teie pühhitseminne, et teie ennast hoiate hõranello eest, et iggaüks teie seast teaks omma astia hoida pühhitsemisse ja au sees. 1. Tess. 4, 3. 4. Mat. 5, 8.

2) Iggamees ennese kõhhal armastago omma naest, kui isfiennast, agga naene katsko et ta wottaõks meest karta. Ewes. 5, 33.

Seitsmes Käsk.

1. Mis kelab Jummal seitsmes käskus?

Et meie ei pea mitte warrastama.

2. Mis warrastama?

Se on, liggimesse omma, rahha ehk warra temma teadmatta ja wasto meelt wõtma, kawwala kauba ja pettisetõga ennese pole kiskuma.

3. Mitmesuggune on wargus?

Kahhesuggune: teine on awwalik, teine salalaja wargus.

4. Mis on awwalik wargus?

Se on kui kegi liggimesse omma ärrawotab ehk tedda risub. Esek. 22, 29.

5. Mis on salalaja wargus?

Se on keik üllekohtune tõ, kui kegi liggimesse omma, kawwala kauba ehk pettise tõga ennese pole kiskub.

Hädäda sellele, kes paljo kõkkopanneb, mis ep

olle temma pärrast; kauaks sedda on; temma
foormab agga ennese peäle pakso mudda. Sa-
bak. 2, 6.

Mis öppetab Jummal sanna wargusse?

Jummal sanna öppetab et Jum-
mal ei anna wargusse patto mitte an-
deks, kui warras ei maksa ärra, egga
anna taggasi sedda, mis temma on war-
rastanud.

Kui inimenne on patto teinud ja süallusseks
sanud, si:s peab temma jälle tassuma need risu-
tud asjad, mis ta risunud, ehk sedda lija asja
mis ta temmale teinud, ehk sedda asja mis tem-
ma jure on pandud seisma, ehk sedda ärrakaddu-
nud, mis ta on leidnud. 3 Mos. 5, 23. Esek. 33, 15.

7. Mis käsib Jummal seitsmes käsus?

Et meie peame aitma omma liggi-
messe warra ja peatoidust käsawatada
ja hoida. Wil. 2, 4. Ewes. 4, 28.

Kahheksas Käst.

1. Mis kelab Jummal kahheksamas käsus?

Et meie ei pea mitte üllekohto tunnis-
tama omma liggimesse wasto.

2. Mis on üllekohto tunnistus?

Keif walle mis liggimesse peäle rägi-
takse. 1) Kui feigi kurja temma peäle
mõtleb, mis ei olle tõssi. 2) Kui feigited-
da pettab. 3) Keelt peksab ja kurje kõn-
nesid temma peäle tõstab.

1) Jez

1) Jeesus ütles: mikspärrast mõtlete teie kurja ommas süddames? Matt. 9, 4.

2) Urge walletage mitte teine teise peäle. Kol. 3, 9. Opp. san. 25, 9. 10.

3) Pange nüüd mahha keik kurjast, ja keik pettust, ja karwalussed ja kaddedussed, ja keik teie kändmised. I Peetr. 2, 1.

3 Mis keeltakse veel kahheksamas käsus?

Keik kurjad ja tühjad juttud. Ewes. 4, 25. Matt. 12, 36.

4. Egga walle ei peaks ommeti ni wägga suurt pat ollema?

Jah wist on walle suur pat, sest temma on kurratist.

Kurrat ei olle mitte seisma jänud tõe sisse sest tõe ei olle mitte temma sees; kui ta wallet rägib, siis rägib temma ommast, sest ta on wallelik, ja wallelikko isja. Joan. 8, 44.

5. Mis käsib Jummal kahheksamas käsus?

1) Et meie peame omma liggimesse eest kostna. 2) Keik head temmast kōnnelema, ja 3) keik asjad heaks käämma.

1) Se omma su lahti selle eest; kes teletu on. Opp. Sann. 31, 8.

2) Se ellab Jeesanda teigis = kes tõt rägib ommast süddamest, kes keelt ei peksa; egga laimamist omma liggimesse peäle wasto ei wõtta. Paul. 15, 13.

Ja Jonatan räkis head Tarwetist omma isja Sauli wasto. I Sam. 19, 4.

3) Armastus sallib keik, ta ussub keik, ta lodab keik, ta kannatab keik. I Kor. 13, 7. I Peetr. 4, 8.

Ühheksas Käst.

1. Mis kelab Jummal ühheksamas käsus?

Keik kurjad himmud ja mötted mis innimenne armastab. 1) Kuita omma liggimesse parrandust ehk kooda Pawwalussega puab. 2) Kui ta sedda õigusse nimmel ennese pole kiskus.

1) Nemmad ihaldawad, wäljasid, ja kiskuswad neid wäggiße kääst ärra, ja ihaldawad koodasid, ja wõtnud kääst ärra, ja nemmad tewad ligu mehhele ja temma koiate, ja iggaühhele, ja ta pärris = ussale. Mik. 2, 2.

2) Hädda neile, et nemmad alwade õigust kowweraks pörawad, ja kohhut ärrakissuwad mo rahwa willetsatte kääst. Jes. 10, 1. 2.

2. Mis saggused on need sinna sed kurjad himmud?

1) Kaddeus, 2) Mahha = ahnus. 3) Mu = ahnus. 4) Hea põlwe himmo sinma = ilma.

1) Pange mahha keik kurjust = ja kaddeus sed. I Peetr. 2, 1.

2) Hoidke ennast ahnusse eest, sest, ükski ei ella ommast warrandussest, et temmal wägga paljo on. Luk. 12, 15.

3) Urge olgem tühja au peäle ahned teine teist ärritades, ja teine teist kaetsedes. Kal. 5, 26.

4) Urge armastage mitte ma = ilma = sest ma = ilm lähhab hukka, ja temma himmo. I Joan. 2, 15 = 17.

3. Mis

3. Mis käsib Jummal ühheksama käsus?

1) Et meie peame teie kurjad himmud ja mõtted lämmatama. 2) Et meie peame aitma, et liggimenne, mis ta parralt on, woiks ennesele piddada.

1) Ürgo wallitsego pat mitte kui kunningas teie surrelikko ihho sees, et teie wottaksite temma san-na kurlda temma himmude sees. Rom. 6, 12.

2) Ürgo otsigo ükski, mis temma enne kässo on, waid iggalks otsigo, mis teise kässo on. I Kor. 10, 14.

4. Kuida woime meie kurjad himmud lämmatada?

Kui meie palwega Issanda Jesusse Kristusse käest nende wasto abbi otsime.

Palluge Jummalat, et teie kiusatuse sisse ei sa, Luk. 22, 40.

Kümnes Käst.

1. Mis kelab Jummal kümne mas käsus?

Sedda pärris-himmo ehk pärris-patto, mis innimesse süddames ka meelt wasto touseb. Jak. 1, 13. 14.

Teie peate enneste peält ärrahetma endise ello polest sedda wanna innimest, kedda rikkutakse pettuse himmude läbbi. Ewes. 4, 22.

2. Mis käsib Jummal kümne mas käsus?

Et meie südda teigest kurjast himmust peab puhhas ollema.

Teie peate ueks sama omma mele waimus, ja enneste peäle waatma sedda uut innimest, kes

Jummala sarnatsfeks on lodud tõssise õigusse ja pühhitsusse sees. Ewef. 4, 23 = 24.

3. Kuida nimmetakse ühhe sannaga sedda keik mis Jummal nende kümne käs'o sees kelab?

Keik sedda nimmetakse pattuks.

4. Mis on pat?

Pat on keik se, mis Jummala kässo wasto on.

Iggauks, kes patto teeb, se teeb ka sedda, mis kässo wasto on, ja pat on se, mis kässo wasto on, I Joan. 3, 4.

5. Mitmesuggune on pat?

Kahhesuggune, 1) pärris = pat, mis kün-
nema kässo sees keeltakse. 2) Teggo = pat, mis
nende ühheksa kässo sees keeltakse.

6. Mis on pärris = pat?

Pärris = pat on se suur hinge hädda, mis meie ommast wannemist pärrime, et meie ommast wäest ei kolba head teggema; agga ussinad ja walmis olleme Kurja teggema.

Keik innimesse süddame mõttete mõtlemisfed on usna kurjad temma lapse = põlwest ja iggavä-
wa. I Mos. 6, 5. Peat. 8, 21.

Nemmad on ühtlase kolwatumaks sanud, ei olle sedda, kes head teeb, ei ühteainustke. Rom. 3, 12.

7. Mis on teggo = pat?

1) Keik, mis mele ja mõtte, sanna- ja künne, tõ ja teggudega Jummala käsku-
de wasto tehakse. 2) Kui innimenne
sed-

sedda, mis Jummal käsib, jättab teggematta parreminne teades.

1) Pat on se, mis kässo wasto on. 1 Joan. 3, 4.

2) Kes moistab head tehha, ja ei te sedda mitte, sellele on se pattuks. Jak. 4, 17. Luk. 12, 47.

8. Mitmesuggune on teggo - pat?

Kahhesuggune. 1) Melega tehtud pat, mis üks kurri inimenne teadamal wiisil Jummalala kässo wasto teeb. 2) Nõdrus- sest ehk foggematta tehtud pat, kui üks wagga inimenne teadmatta ja wasto meelt sattud Jummalala kässo wasto ek- sima.

1) Kes, kui nemmad Jummalala kohto teadsid, (et need, kes nisuggust tewad, surma wäärt on) ei te seddasamma ükspäinis isse, waid neil on ka heal meel neist, kes sedda tewad. Rom. 1, 32.

2) Taheminne on külm minno jures, agga sedda head teggemist ei leia ma mitte. Sest minna ei te mitte sedda head, mis ma tahhan; agga ma teen sedda kurja, mis ma mitte ei tahha. Rom. 7, 18. 19. Ps. 19, 13.

Mis ütleb Jummal keikist neist-
sinnatsist käsudest?

Temma ütleb nenda: Minna se Is- sand sinno Jummal ollen üks pühha wihhaga Jummal, j. t. s.

1. Mis õppime meie neist sannast?

1) Et Jummal kangeste ja korwaste tah-
hab

hab, nuhhelda keik, kes tedda wihtawad.
 2) Et Jummal tootab head tehha neile
 kes tedda armastawad. Rom. 2, 9 = 10.

2. Kes wihtab Jummalat?

Se wihtab Jummalat, kes temma
 sannast ei holi, ja armastab omma wan-
 na pattust ello.

Lihha meel on waeni Jummalat wasto, sest
 ei temma woigi heita. Rom. 8, 7.

3. Kes armastab Jummalat?

Se, kes heamelega temma käsud peab.

Se on Jummalat armastus, et meie temma
 kässofannad peame, ja temma kässofannad ei
 olle mitte rasked. I Joan. 5, 3.

4. Mikspärrast on Jummalat need kümme kässo annud?

Sepärrast, et meie neist öiete woiksi-
 me tunda. 1) Omma uskmatte süddant,
 ja selle kurjad kombed. 2) Jummalat
 pühha tahtmist, kuidas meie temma käs-
 sude iärrele puhhaste ja waggaste pea-
 me ellama.

1) Kässo läbbi tulleb patto tundmine Rom.
 3, 20.

2) Sinno kässtmiste seest ollen ma moistust sa-
 nud, sepärrast wihtan ma keik walle terrand.
 Paul. 119. 104.

5. Agga kas meie woime ommast wäest Jummalat käsud
 täieste pidada?

Ei woi mitte, neid ep olle mitte se-
 pärrast

pärrast antud, et meie woikšime siin ilma nende järrele ilma pattota olla.

Kui käst olles antud, mis woikš ellawaks teha, siis tulleks õigus tõeste kästust; agga kirri on teik kinnipannud patto olla. Kal. 3, 21. 22.

6. Dns siis Jummala kästud sega rahhul, et meie ei woi need täieste piddada?

Ei olle mitte, waid nemmad juhhatawaid meid Jesusse Kristusse jure.

Kästo ots on Kristus, õigusseks iggauhhele, kes usub. Rom. 10, 4.

7. Mil wiisil juhhatawad nemmad meid Kristusse jure?

Seddawisi, et meie neist õppime omma hinge hädda ja hukkatust süddamest tundma, ja Jesusse armo ja wäe läbbi temma käest abbi otsima, otama ja sama.

Käst on meie juhhataja olnud Kristusse jure, et meie usso läbbi piddime õigeks sama. Kal. 3, 24.

8. Dns siis Kristus meid nüüd koggonist Jummala kästust lahti teinud?

Kui kästo needmissest ja nuhtlussest, agga mitte kästo sanna kuulmissest.

Kristus on meid ärralunnastanud kästo needmissest kui ta sai needmissesks meie eest. Kal. 4, 13.

Jesus ütleb: minna ei olle mitte tulnud kästo kautama, waid tõeks teggema. Matt. 5, 17.

9. Mis läbbi saad sa nüüd õnsaks?

Ei mitte kästo läbbi waid õige usso läbbi Jesusse Kristusse sisse.

Meie teame et innimenne kästo teggude läbbi ei sa õigeks, kund agga Jesusse Kristusse usso läbbi. Kal. 2, 16. B 5

20: Kust õppime meie sedda?

Teisest peatükist, pühast risti = usust.

Teine Peatük.

Pühast Risti = Usust.

1. Mis tähendab se sanna, usk?

Kaks asja. 1) Usso õppetust. 2) Sedda usko, mis süddames on.

2. Mis on usso, õppetust?

Keif, mis meile Jummal sanna meie hinge õnnistuseks tarwis lähhab õppida ja uskuda.

3. Mis on se usk, mis süddames on?

Se on sesamma walgus, mis Jummal omma sanna ja pühha waino läbbi nende süddamesse annab, kes temma sanna kuulwad ja pattust pöörwad.

4. Mis teeb meid õnsaks?

Ei mitte usso õppetust üksi, kui ei olle se läbbi ka usko süddamesse sütud?

Kes minno sanna kuleb, ja ussub sedda, kes mind on läkkitanud, sel on iggawenne ello. Joan. 5, 24. Ebr. 4, 2. Rõm. 10, 9.

5. Mitmesuggune on usk?

Kahhesuggune. 1) Walle usk. 2) Tõsine, õige, ehk ellaw usk.

6. Mis on walle usk?

Walle usk on. 1) Walle õppetust. 2) Se tühhine mõtte, kui need innimesed om-

ommasi pattust ei põra, ja ommeti mõt-
lerwad, et nemmad Jummal peäle loot-
wad ja õnsaks sawad.

1) Ilma aego tenivad nemmad mind, et nem-
mad õppetawad õppetussed, mis inimeste kaks-
missed on. Matt. 15, 19.

2) Usk, kui temmal ei olle teggusid, on isseen-
neses furnud. Jak. 2, 17.

7. Mis on idssine ja õige usk?

Se on se Jummal wäggi, mis läbbi-
üks watto parrast waewatud ja foorma-
tud inimenne Jesussest kui omma aino
õnnisteggiasst abbi otsib, omma watto
waewas temma armo peäle lodab, ja
temmasst ka ükspäinis abbi otab ja saab.

Nenda on Jummal ma- ilma armastanud, et
temma omma aino sündinud Poia on annud, et
ükski, kes temma sisse ussud, ei pea hukka sama-
waid et iggawenne ello temmal peab ollema.
Joan. 3, 16.

Tulge minno jure keik, kes waewatud ja foor-
matud ollete, ja minna tahhan teile hingamist
sata. Matt. 11, 28.

8. Mis sadab se õige usk usklikkude sees?

Õige usk sadab. 1) Jummal armo
pattude andeks- andmist. 2) Iggawest
õigust. 3) Teeb Jummal lausiks. 4)
Pühhasst süddamed. 5) On armas-
tusse läbbi tuggero 6) Sadab woimust
keige kurja peäle.

1) Je-

1) Jesussest tunnistawad keik Prohmetid, et temma nimme läbbi keik, kes temma sisse nssu wad, peawad pattude andeks, andmist sama. Ap. Teud. 10, 43. Rom. 3, 24. 25.

2) Kes ussub selle sisse, kes sedda jummalas kartmatta õigeks moistab sellele arwatakse temma usk õigusseks. Rom. 4, 5. Peat. 2, 18.

3) Teie ollete keik Jummalalapsed usso läbbi Kristusse Jesusse sees. Kal. 3, 26. Joan. 1, 12.

4) Jummal on nende süddamed usso läbbi puhtaks teinud. Ap. Teud. 15, 9.

5) Kristusse Jesusse sees ei maksa ümberleikatud egga ümberleikmatta, waid se usk, mis armatusse läbbi tuggew on. Kal. 5, 6. Ebr. 11, 8.

6) Meie usk on se woimus, mis maistwa on ärrawoitnud. I Joan. 5, 4.

9. Kelle sisse veame meie usma?

Selle kolmaino Jummalal sisse.

Teie usk ja lotus peab Jummalal peäle ollema. I Peetr. 1, 21.

10. On enuam, kui üks Jummal?

Üks ainus Jummal on, agga kolm temma aino ollemisse sees Issa, Poeg ja pühha Waim, ja need kolm on üks.

Kule Israael, Isfand, meie Jummal on üks ainus Isfand. Mark. 12, 29.

Kolm on, kes tunnistawad taewas, Issa, Sanna ja pühha Waim, ja need kolm on üks. I Joan. 5, 7.

II. Kes on Jummal?

Jummal on üks ärraarwamatta W...m.

Jum-

Jummal on üks Waim, ja kes tedda kummar-
dawad, need peawad Waimus ja tões kummar-
dama. Joann 4, 24.

12. Mis õppetab pühha kirri Jummalala wiisdest ja
kõrbedest?

Et Jummalala wiisid on ärraarwamat-
ta ja ärramoistmatta.

Kuis ärraarwamatta on temma kõhtomoist-
missed, ja ärramoistmatta temma wiisid: Rom.
11, 33.

Jummal ellab ühhes walgusses, kuhho ükski
ei sa, kedda ükski innimenne ep olle näinud, egga
woi näha. I Tim. 6, 16.

13. Eks olle siis Jummal meile ühtegi ommast wiisdest?
omma fanna sees teada annud?

Jah on teada annud, sest Jummalala
fanna õppetab, et temma on 1) igga,
wenne, 2) ilma : muutmatta, 3) keige-
wäggewam, 4) kes keik teab ja näab, 5)
keigetarkem, 6) kes keikis paikus on, 7)
tõssine, 8) pühha, 9) õige, 10) helde,
armolinne ja selge armastus.

1) Enne kui mäed sündsid, ja enne kui Ma ja
ma : ilma lodi, siis olled sinna Jummal iggawes-
sest iggaweste. Laul. 90, 2.

2) Selle walguste Issa jures ei olle muutmist
egga wahhetamisse warjo. Jak. 1, 17.

3) Jummalala jures ei olle ühtegi asja woimat-
ta. Luf. 1, 37. Laul. 115, 3.

4) Ükski loom ei olle temma ees näggematta,
waid keik on paljas ja arwalik temma silma ees.
Ebr. 4, 13. I Joan. 3, 20.

5) Tem-

5) Temma jures on tarkus ja wäggi, temmat on non ja moistus. Job. 12, 13. Ean. 2, 20 = 22.

6) Temma sees ellaine, ja liggume, ja olleme meie. Ap. Teg. 7, 28. Jer. 23, 23. 24.

7) Jeesus ütleb: Se on tödsine, kes mind on läkkitanud. Joan. 7, 28. Paul. 33, 4. 2 Kor. 1, 20.

8) Pühha, pühha, pühha, on wäggade Is-
sand, keik ma = ilm on temma autais. Jes. 6, 3.
3 Mos. 11, 44. Paul. 45, 8.

9) Jummal on öige keige omma wiside sees,
ja wagga keige omma teggude sees. Paul. 145, 17.
Rom. 2, 5 = 11.

10) Hallastaja ja armolinne on Jummal, pitka
melega ja rikkas heldussest. Paul. 103, 8. 1 J. 4, 16

12. Mitto öppetust öppetab teine peatük.

Kolm öppetust. 1) Lomisest. 2) Ürra-
lunnastamisest. 3) Pühhitsemisest.

Esimenne öppetus:

L o m i s s e s t.

1. Mis on lominne?

Se on Jummalala tö, et temma algmisseks
keik Asjad on teinud, mis mitte enne ey olinud.
Ebr. 11, 3.

2. Kes on keik asjad lonud?

Kolm = ainus Jummal, Jessa, Voeg
ja pühha Waim, ommetegi arwatakse
lomisest tö Jessa kofta.

Jehowa sanna läbbi on taewad tehtud, ja tem-
ma ju Waimo läbbi keik nende wäggi. Paul. 33, 6.

Weil

Meil on agga üks Jummal, se Issa, kellest keik
asjad on, ja meie temma sees. 1 Kor. 8, 6.

3. Mis asjast on Jummal keik lonud?

Ei ühheftki nähtawast asjast.

Uusfo läbbi moistame meie, et ma-ilm Jum-
mala sanna läbbi on walmistud, et se mis nähha-
fe, on sanud neist, mis ei nähta. Ebr. 11, 3.

4. Mitme päwaga on Jummal keik lonud?

Kue päwaga.

Kue päwaga on Jummal taewast ja maad tei-
nud, merre ja keik mis nende sees on. 2Mos. 20, 11.

5. Mikspärrast on Jummal keik lonud?

**Omma Jummalikko ninne auuks,
ja innimeste kassuks.**

Taewad juttustawad Jummalau, ja taewa
lautus kulumat temma kätte tööd. Laul. 19, 2.

Wallitsege ülle kallade mis merres, ja ülle sin-
dude mis taewa al ja keik ühe ülle ellajatte, mis Ma
peäl ligutwad. 1 Mos. 1, 28.

6. Mitme suggused on keik lomad?

**Rahhesuggused, 1) näggematta, 2)
nähtawad lomad.**

Kristusse läbbi on keik lodud, mis taewa
sees, ja mis Ma peäl on, mis nähtawad ja näg-
gematta on. Kol. 1, 16.

7. Kes on need näggematta lomad?

Keik mis filmaga ei woi nähha.

8. Kes on need illemat neist näggematta lomades?
Inglid.

9. Mis on Inglid?

Nemmad on waimud Jummalast lodud.

Teeb ommad Inglid waimuks, ja ommad teenrid tullegiks. Ebr. 1, 7.

10. Mitmesuggused on Inglid?

Kahhesuggused, teised on head, teised kurjad Inglid.

11. Mis tewad need head Inglid?

1) Nemmad kiitwad Jummalat, ja tewad temma tahtmist. 2) Kaitswad ja hoidwad nemmad inimessi, keigeennamiste neid waggasid.

1) Kiitke Jummalat, teie temma Inglid, teie waggewad wahwad, kes teie temma sanna järrele tete, temma sanna heäle kuusdes. Laul. 103, 20.

2) Jummal tahhab ommad Inglid sinno pärast käsida, et nemmad sind peawad hoidma keige se tere peäl. Laui. 91, 11. Ebr. 1, 14.

12. Ons need kurjad Inglid ka Jummalast lodud?

Ja on, agga mitte kurjaks, waid heaks ja ilma = vattota.

Jummal watas keige se peäle, mis ta olli teinud, ja wata se olli wägga hea. 1 Mos. 1, 31.

13. Kust nemmad siis kurjaks on saanud?

Nemmad on Jummalast ärratagga-
nenud ja patto teinud.

Need Inglid kes omma haikatust ei hoidnud, waid omma ello asset mahhajatnud, on Jummal sure päwa kohtoni iggawesses wangi = põlwes pimmedusse al kinnipiddanud. Jud. s. 6.

14. Mis tewad need kurjad Inglid?

1) Nemmad pannewad allati Jum-
mala

mala wasto. 2) Püüdwad nemmad innimesi hukka sata.

2) Sellesinnatse ma ilma jummal on nende uskmatta rahwa meled söggedaks teinud, et neite ei pea paistma armo-öppetusse walgus Kristusse auust, kes on Jummal kuis. 2 Kor. 4/4. Luf. 8, 12.

2) Zeie waenlane, se kurrat kâib ümber kui mõiraja loukoer, ja otsib, kedda temina woiks ärra neelda. I Petr. 5, 8.

15. Mis sügused on need nähtawad lomad?

Keik, mis silnaga woib nähha.

16. Kes on need illemad neist nähtawast loomadest? Innimesest.

17. Kas sa usud, et Jummal ka sind on lonud?

Jah minna usun, et Jummal mind ja keik lomad on lonud.

Jummal Waim on mind teinud, ja selle Keigewäggerama ehk on mulle ello annud Job. 33, 4. Paul. 139, 13. 14.

18. Kust on Jummal esimesse inimesse ihho lonud?

Uhhest mullast tükkist.

Jummal walmistas sedda innimesi, mis põrm on, mullast. I Mos. 2, 7.

19. Kust temma hinge sai?

Jummal puhhus inimesse ninnaesse ellawat õhko: nenda sai inimesse ellawaks hingeks. I Mos. 2, 7.

20. Kuida on Jummal inimesse lonud ihho polest?

Jummal on temmale annud filmad, kõrwad ja keik liikmed.

21. Misfugguseks on temma hinge lonud?

Waimuks, moistusse ja tahtmisfega.

22. Mis esimesse innimesse nimmi olli?

Adam.

23. Mis temma naese nimmi olli?

Ewa.

24. Kust loi Jummal Ewat?

Adama Kälje = luust.

Isand Jummal ehitas se Kälje = lu, mis ta innimesest olli wötnud, naeseks, ja satis tedda Adama jure. I Mos. 2, 22.

25. Kelle sarnatseks on Jummal innimesse lonud?

Jummal on innimest ennese sarnatseks lonud, nenda et temma olli pühha, õige ja õnnis.

Jummal loi se innimesse omma näo järrele, Jummal näo järrele loi ta tedda, mehheks ja naeseks loi temma neid. I Mos. 1, 27.

26. Onn innimenne Jummal sarnatseks jänud?

Ei olle mitte jänud.

Ühhe innimesse sannapõlgmisse läbbi on paljo sanud pattuseks. Rom. 5, 19.

27. Mikspärrast polle ta mitte Jummal sarnatseks jänud?

Sest et temma kurrati pettusse ja kawwalusse läbbi Jummal kāsust ärra tagganes ja sõi sest ärrakeeldud puust.

Se ngene wottis selle pu wiljast ja sõi, ja andis ühtlase ka omma mehhele, ja temma sõi. I Mose. 3, 6. Rom. 3, 10 = 12.

28. Kelle sarnatseks on temma siis sanud?

Kurrati sarnatseks.

Kes patto teeb, se on kurratist; sest kurrat teeb patto algmissest. Joan. 3, 8.

29. Kus siis Adama patto läbbi keik innimessest kurrati sarnatseks sanud?

Ja on sanud, Jummal parrago?

Otsekui ühhe innimesse läbbi pat on ma = ilma sisse tulnud, ja patto läbbi surm, nenda on ka surm keikide innimeste sisse läbbi läinud, kelle ühhe sees nemmad keik on patto teinud. Rom. 5, 12.

30. Kas Jummal siis meid tahhab jätta kurrati sarnatseks?

Ei tahha mitte.

Jssand ei tahha mitte, et monned peawad hukka minnema, waid et keik peawad meleparrandamist kätte sama. 2 Peetr. 3, 9.

31. Ugga kes hoiab ja toidab innimest?

Se Jummal, kes tedda on lonud.

Jummal, kes ma = ilma on teinud ja keik, mis seal sees on, sesinnane et teinma taewa ja Ma Jssand on = = annab isse keikile ello ja õhko ja keik. A. Tegg. 17, 24. 25.

32. Kuida toidab temma neid?

Temma annab peäleegi rided, Kingad, sõmisse ja jomisse = = = rohkeste ja iggapääw.

Jummal ei olle isseennast mitte tunnistamatta jätnud, et ta meile on head teinud ja on taewast meile wihma ja head wil alist aega annud, ja roa ja rõmoga meie süddamed täitnud. Ap. Tegg. 14, 17

33. Kas Jummal meile weel ennami head teeb?

Jah teeb, temma, hoiab ja kaitseb meid keige hädda ja kurja eest.

Ello ja head olled Sa mulle teinud, ja so üllewaatminne hoiab mo waimo. Job. 10, 12.

34. Mikspärrast toidab hoiab ja kaitseb Jummal meid?

Sedda keik teeb temma isalikkuust, jummalikkuust armust ja heldussest.

Ofsekui Jesa laste peäl hallastab, nenda hallastab Jummal nende peäle kes tedda kartwad. Paul. 103, 13. Matt. 5, 45.

35. Mis on sepärrast meie kohhus?

Se eest on meie kohhus Jummalat kitta, tännada, tenida ja temma sanna kuulda.

Jsand sinna olled wäärt wõtta au ja auustust, ja wägge, sest et sa olled keik asiad lonud: ja sinno tahtmisse läbbi on nemmad, ja on lodud, Jlm. 4, 11.

36. Kas sinna ussub sedda keik tõssi ollewad?

Jah, se on tõeste tõssi.

37. Ons Jummal meile weel suremat head teinud?

Jah on teinud, sest temma on 1) meid omma Poia sees enne ma ilma asutamist ärrawallitsenud õnnistusseks, ja on 2) meile omma aino siindinud Poia annud Gunnastajaks ja Õnnisteggiaks

1) Jesusse Kristusse Jsa on meid ärrawallitsenud Temma sees, enne ma ilma asutamist, et

et meie piddime ollema pühhad ja ilmalaitmatta
Temma ees armastusse sees. Ewes. 1, 4.

2) Kui aeg täis sai, läkkitas Jummal omma
Poega, et Ta piddi naesest sündina, ja kässo alla
sama, et temma neid, kes kässo al ollid, piddi
ärralunnastama. Kal. 4, 4.

38. Kust öppime meie sedda?

Pühhas Ewangeliummist ehk armo = öppe-
tusfest; ja lühhidelt teise' peatükki teisest öppetus-
fest, Ärralunnastamisest.

Teine Öppetus: Ärralunnastamisest.

1. Kes on meid innimesi lunnastanud?

JESUS KRISTUS Jummal
Poeg.

Jesuse Kristusse sees on meil ärralunnas-
tamine temma werre läbbi, pattude andeks = and-
minne temma armo rikkust möda. Ewes. 1, 7.

1. Mis se on: et Kristus meid lunnastanud?

Se on, et ta pattust, Jummal wihhas,
surmast ja kurrati wäest meid omma kalli werre
ja surmaga on peastnud ja lahti teinud.

3. Kuida on se lunnastamine sündinud?

Sedda wisi, et temma innimeste pat-
tud ennese peäle on wotnud, nende patto-
nubtlusjed kannud, ja Jummal taht-
mist nende eest täieste teinud.

Edeste meie haigused on temma ennese peäl wõtnud, ja keif meie wallo kannud. Temma on meie ülleastmiste parrast hawatud, ja keif meie üllekohto parrast ärrarõhutud: se karristus olli temma peäl, et meil piddi rahho ollema, ja temma muhkude läbbi on meile terwis tulnud.

Jes. 53, 4. 5. Kal. 4, 4. 5. Paul. 40 8. 9.

Wata. se on Jummalal Tal, kes ma- ilma patto ärrakannab. Joan 1, 29.

4. Mis on Jummalal Poia nimmi?

JESUS KRISTUS.

5. Mis on Jesus meie kele?

Üks ärrapeastia ja õnnisteggia.

Maria peab ühhe poia ilmale toma, ja sinna (Josep) pead temmale nimme pannema Jesus, sest temma peastab omma rahwast nende pattudest. Matt. 1, 21. I Tim. 1, 15.

6. Mis on Kristus meie kele?

Üks salwitud ehk woitud.

Jesanda Waim on minno peäl separrast on Ta mind woidnud. Jes. 61, 1. Luk. 4, 18.

7. Misga on Kristus woitud?

Pühha Waimoga.

Jummal on tedda woidnud pühha Waimo ja wäega. Ap. Teg. 10, 38.

8. Miksparrast on temma pühha Waimoga woitud?

Temma on se läbbi seatud ja walmistud meie üllemaks Preestriks, Prohwetiks ja Kunningaks.

Meil on üks suur üllempreester Jesus Jummalal Poeg. Ebr. 4, 14. 7 p. 26.

Ühhe-

ühhe Proxeri tahhan ma neile sata tous-
ma nende wendade seast, nenda kui sinna olled,
ja Ma tahhan ommad sannad Ta suhho panna,
ja ta peab nende wasto räkima keik sedda, mis
ma tedda kessin. 5 Mos. 18, 18 Joan. 6, 14.

Minna ollen woidnud omma Kuninga, om-
ma pühha Sioni mäe ülle. Laul. 2, 6.

9. Miks on temma meie üllemaks Preestriks seatud?

1) Et temma meie pattud piddi lep-
pitama, isseennast meie eest ohwerdades.

2) Et temma meie eest piddi palluma ja
meid õnnistama.

1) Ta piddi armolinne ja ustaw üllempreester
olles neis asjus, mis Jummalal ees on tegge-
mist rahwa pattud ärraleppitada. Ebr. 2, 17.

2) Selsinnatsel on sepärrast, et ta iggaweste
jääb, ilma lõpmatta preestri ammet Sepärrast
woib temma ka allati ja täieste õnsaks tehha neid
kes temma läbbi Jummalal jure tullewad, ja ei
lab ikka seks, et ta nende eest pallub. Ebr. 7, 24. 25.

10. Miks on temma Prohwetiks seatud?

Et ta meile Jummalal nou meie õnnis-
tussest piddi kuulutama.

Ükski ei olle ial Jummalat näinud, se ainus-
sündinud Poeg, kes Jäsa süles on, se on melle
ärraselletanud. Joan. 1, 18.

11. Miks ta siis Kuningaks on seatud?

1) Et ta kurrati riki piddi ärramoit-
ma; 2) omma koggodusse ja keikide lo-
made ülles wallitsema.

1) Temma on kõrgesse üllesläinud ja on wan-
gipiddajad wangi wõtnud. Emes. 4, 8.

Jummal on keif temma jalge alla pannud, ja on tedda pannud foggodussele. Peaks keif ille asjade u. t. f. Ewes. 1, 22.

2) Temma peab kui Kunningas wallitsema, kuni temma keif waenta ed ennese jalge alla saab pannud. I Kor. 15, 25. Laul. 8, 7-9.

12. Mis on meie Önnisteggia omma ollemusse polest?

Temma on Jummal Poeg, tõssine Jummal ja tõssine inimenne.

Kristusse tulleb wannemist lihha polest, kes on ille keikide Jummal, kidetud iggaweste. Rom. 9, 5

13. Kuida on temma tõssine Jummal?

Et temma Jummalast ommast Isast on sündinud iggaweste.

Temma wáliaminneistjed on wannast iggawessest aiaf olnud. Mik. 5, 1.

Ea olled mo Poeg, minna ollen sind tanna sünnitanud. Laul. 2, 7.

14. Kuida on temma tõssine inimenne?

Et temma sel aial, mis Jummal olli seádnud, neitsist Mariast on ilmale todud.

Ja se Ingel ütles: Wata, sa pead káima peále sama ja Poia ilmale toma = Jesus. Laul. 1, 31.

15. Mikspárrast piddi Jesus Kristus tõssine Jummal ja tõssine inimenne ollema?

Et temma meie Isand piddi ollema, kes meid árrakaddunud ja hukkamoiistetud innimesse woiks peásta ja lunnastada.

Önnis

Junnimesse Poeg on tulnud otsima, ja õnsaks teggema, mis ärrakaddunud. Luf. 19, 10.

16. Kelle käest piddi temma meid peäsimä ja lunnastamä?
Keikist pattust, surmast ja kurrati wäest.

Jesusse sees on meil lunnastamine temma werre läbbi, se on pattude andeks = andminne. Kol. 1, 14.

Jesus on surma ärrakautanud, ja ello, ja hukkaminnematta põlwe walge ette tonud armo = õp-
petusse läbbi. 2 Tim. 1, 10.

Seks on Jummalä Poeg awwalikkuks sanud, et temma kurrati teud piddi ärrarikkuma. 1 Joan. 3, 8. Ebr. 2, 14. 15.

17. Misga on temma meid lunnastanud?

Wi mitte kulla ehk hõbbedaga, waid omma pühha kalli werrega, ja omma ilmasita kannatamisse ja surmaga.

Teid ei olle mitte kadduwatta asjadega, ei hõbbeda egga kullaga lunnastud teie tühjasi ellamissest, mis teie ollete wannemist õppinud: waid Kristusse kui ühhe ilmariggata ja puhta tallekalli werrega. 1 Peetr. 1, 18. 19.

18. Dns Jesus Kristus siis kannatanud?

Jah on kannatanud hinge ja ihho polest.

Ta hakkas kurwaks sama, ja hirmust ahastust tundma. Siis ütles ta neile: minno hing on wägga kurb surmani. Matt. 26, 37. 38. Jes. 53, 4. 5.

19. Kelle wallitsusse al on temma kannatanud?

Pontsiusse Pilatusse wallitsusse al,
kes sel aial Juda rahwaülle olli seätud.

20. Dns temma ka surnud?

Jah on surnud.

Kristus on surnud meie pattude eest kirjade
järele. I Kor. 15, 3.

21. Mis surma surri temma?

Tedda lödi risti.

Ta allandas isse ennast, ja sai sannawotlik-
kuse surmani, peälegi risti surma. Wil. 2, 8.

22. Misk ta risti surma pididi surrema?

Et temma meid pididi lunnastama
kässo needmissesst ja Jummalal wihhast.

Kristus on meid ärjalunnastanud kässo
needmissesst, kui ta sai needmissesst meie eest, sest
kirjotud on: ärranetud on iggaüks, kes pu külges
poob. Kal. 3, 13.

Jesus peästab meid ärra sest tullewast wi-
hast. I Tess. 1, 10. peat. 5, 9.

23. Kus jäi temma risti?

Ei jäänud mitte, waid tedda maeti
mahha.

24. Dns temma hana sisse jäänud?

Ei olle mitte, waid temma on ül-
lestousnud surnust kolmandamal pä-
wal.

Nenda on kirjotud, ja nenda pididi Kristus
kannatama ja ülestousma surnust kolmandamal
päwal. Luf. 24, 45.

25. Dns temma ka pörgo läinud?

Jah on pörgo läinud, kui patto, surma ja kurrati ärrawoitja.

Minno kä on pörgo ja surma wotwad. Jlm I, 18.

Surm on ärraneeltud woimusse sisse. Surm kus on sinno astel? pörgo = haud kus on sinno woimus. I Kor. 15, 54. 55. 57.

26. Kuhho läks temma pärrast üllestousmisi?

Temma läks taewa, seäl istub temma Jummal omma keigewäggewama Jsa ja parremal käel.

Jesand, kui ta nendega sai rākinud, woeti lilles taewa, ja istub Jummal parremal polel. Mark. 16, 19.

27. Mis on Jummal parram käsfi?

Se on Jummal üpris wägga suur au, wäggi ja melewald, taewas ja Ma peäl.

Jesus ütles: minnule on antud keik melewald taewas ja Ma peäl. Matt. 28, 18.

Jesus on istnud sure au parrama käele üllewel kõrges. Ebr. 1, 3.

28. Mis se on, et Jesus istub omma Jsa parremal käel?

Se on, et meie Jesand Jesus sesamma jummalikko au ja wäega wallitseb, kui taewa issa, ja keik keikis täidab.

Jummal on R istum pannud istma omma parrama käele taewaste asiade sisse, Ja temma on keik temma jalge alla pannud, ja on teda pannud koggodussele Peaks keik ülle asiade.

Se

Se on temma ihho, mis täidetakse sellest, kes keik keikis täidab. Ewes. 1, 20. 22. 23.

29. Dns siis Kristus koggonist meie jurest ärraldinud?

Ei olle mitte, sest temma on meie jures ma - ilma otsani; agga wiimisel päwal peawad meie silmad tedda jälle nägema.

Wata, minna ollen iggapäwa teie jures ma - ilma otsani. Matt. 28, 20. Ap. Teg. 1, 11.

30. Mikspärrast tulleb temma wiimisel päwal jälle nähtawal kombel?

Temma tulleb kohhut moistma ellawatte ja surnutte peäle.

Jummal on meid kääknud rahwale kulsutada, ja tunnistada et sesamma on se Jummalast seatud ellawatte ja surnutte kohtomoistja. Ap. Teg. 10, 42

31. Mis saggused on need ellawad ja surnud?

Need ellawad on, kes siis Ma peäl elawad, kui Jesus tulleb. Need surnud on, kes enne on ärrasurnud, ja siis peawad üllestousma.

Wata, ma ütlen teile ühhe sallaja asja: ei meie kül keik lähhä maggama, agga meid keik peab mudetama. I Kor. 15, 51. I Tess. 4, 15. 16.

32. Mil ajal tulleb se wiimne päaw?

Sedda ei tea meie, ei Inglidke taewaswaid Jummal üksi.

Sest päwast ja tunnist ei teie ükski, ei inglidke taewas, kui agga minno Josa üksi. Matt. 24, 36.

33. Kui

33. Kuida moistab Jesus Kristus kohhut?

Sedda möda, kui iggaüks siin ilmas on ellanud.

Meie peame keik arwalikkuks sama Kristusese koho = järre ees, et iggaüks peab sedda möda sama, kui temma ihhus on teinud, olgo hea ehk kurri. 2 Kor. 5, 10.

34. Mikspärrast on siis Jesus meid lunnastanud?

Et meie temma ommad piddine olles ma, ja temma rikis temma al ellama ja tedda tenima.

Jesusse Kristus on isseennast meie eest annud, et ta meid piddi ärralunnastama keigest üllekohust, ja puhhastama ennese issi = rahwaks, mis ussin on hea töle. Tit. 2, 14.

35. Kuida peame meie tedda tenima?

Iggawesse õigusse, waggadusse ja õnnistusese sees, nenda kui temma on üllestousnud furnust, ellab ja wallitseb iggaweste.

Need kes ellawad, ei pea ennain ennestele elama, waid sellele, kes nende eest on ärrasurnud ja üllesärratud. 2 Kor. 5, 15. Luk. 1, 74. 75.

36. Kas sinna ussud sedda keik tössi ollerwad?

Jah se on töeste tössi.

Ustaw on se sanna ja keigewastowotmisese wäärt. 1 Tim. 1, 15.

37. Agga kas meie woime ommast wäest Jesusi nenda tenida?

Ei woi mitte, kui agga puhha Waimo wäe ja abbi läbbi.

Sedda ei tulle meie teie käest; Jummalal and
on se. Ewes. 2, 8.

38. Kust öppime meie sedda?

Teise veatükki kolmandamast öppetus-
sest; Pühhitsemissest.

Kolmas Öppetus:

P ü h h i t s e m i s s e s t .

1. Mis se on: pühhitsema?

Se on: pühhaks, puhtaks ja waggaks
teggema.

2. Kes teeb innimesed pühhaks?

Kolm-ainus Jummal; süüski öppetakse
pühha kirjas, pühhitsemist issiärranist
pühha Waimo tõ ollewad.

Jummal on algmisses teid ärrawallitsenud
õnnistusseks, Waimo pühhitsemisse ja tõe usso
läbbi. 2 Tess. 2, 13.

3. Mis läbbi pühhitseb pühha Waim innimesi?

Jummalal sanna ja Sakramentide
läbbi.

Kristus on armastanud koggodust, ja on
isfeennast selle eest ärraannud, et ta sedda pididi
pühhitsema, ja on sedda puhtaks pesnud wee
pessemisse läbbi sanna sees. Ewes. 5, 25. 26.

4. Kes on pühha Waim?

Pühha Waim on se kolmas selle aino
Jum-

Jummal ollemisse sees, üks ainus tõs, sine Jummal Issa ja Poiaga, kes Issast ja Poiaast wälja lähhab ja tulleb.

Kui se trööstia saab tulnud, kedda minna teie tahhan läkkitada Issast, se tõe Waim kes Issast wälja lähhab, sesamma peab minnust tunnistama. Joan. 15, 26. Ap. Tegg. 5, 3. 4.

5. Mikspärrast nimmetakse tedda pühaks?

Sepärrast, et ta isseenneses pühha on, ja neid, kes Jummal sanna wõrwad kuulda, pühaks ja waggaks teeb,

Teie ollete ärrapeastud teie ollete pühhitsetud, teie ollete õigeks tehtud Issanda Jesusse nime sees, ja meie Jummal Waimo läbbi. 1 Kor. 6, 11.

6. Eks inimenne ei woi mitte ommast wäest Jesusse sisse uskuda, egga waggaks sada?

Ei woi mitte, sest ükski inimenne ei woi ommast melest ja wäest Jesusse Kristusse omma Issanda sisse uskuda, egga temma jure sada.

Ükski ei woi Jesusst Issandaks nimmetada, kui agga pühha Waimo läbbi. 1 Kor. 12, 3.

7. Kuida sawad siis inimessed Jesusse jure?

Kui pühha Waim neid Ewangeliummi ehk armo-õppetusse läbbi. 1) Kutsub. 2) Omma annettäga wal gustab, ja 3) õige usso sees pühhitseb ja hoiab.

1) Jummal on ustaw, kelle läbbi teid on kutsutud.

sutud temma Poia meie Isanda Jesusse Kristusse osasamisseks. I Kor. 1, 9.

Seks on Jummal teid kutsnud meie Ewangeliummi läbbi, et teie meie Isanda Jesusse Kristusse au piddite kätte sama. 2 Tess. 2, 14.

2) Urka ülles, kes sa maggad, ja touse ülles surnust, siis wöttab Kristus sind walgustada. Ewes. 5, 14. Peat. 1, 17, 20.

Jummal on nende süddamed usso läbbi puhstaks teinud. Ap. Teg. 15, 9. Ewes. 4, 30.

8. Mis on Ewangelium ehk armo = öppetus?

Ewangelium on need rõõmsad sannused, et Jummal omma Poia keikile inimestele on annud lunnastajaks ja õnnisteggiaks.

Minna ei häbbene mitte Kristusse armo = öppetussest; sest se on Jummal wäggi õnnistusseks iggauhhele, kes ussub. Rom. 1, 16.

9. Kuida nimmetaksa neid hopis kedda pühha Waim Ewangeliummi läbbi kutsub, walgustab i. s. t.?

Neid nimmetakse pühhaks risti = koggodusseks, ehk pühhaks.

Teie ollete pühhade seltsi = rahwas ja Jummal koddakondsed, Apostlide ja Prohweti raia peäle üllesehitud, kus Jesus Kristus isse nurgakiwwi on. Ewes. 2, 19. 20.

10. Mis on se pühha risti = koggodus?

Keik pühhad risti = innimesed sin Ma peäl, mis pühha Waim Ewangeliummi läbbi kutsub, koggub, walgustab

gustab, pühhitseb ja Jesusse Kristusse jures õige ja aino usso sees hoiab.

Kedda Jummal on enneseadnud, neid on temma ka kutsnud, kedda ta on kutsnud, neid on temma ka õiges teinud, ja kedda ta on õigeks teinud, neid on ta ka auustanud. Rom. 8, 30.

11. Kust tunnukse pühha risti koggodust ollewad?

Seäl kus 1) Jummal sanna selgeste ja puhtaste õppetakse, ja kus 2) pühhad sakramentid Kristusse seadusse järrele pruugitakse.

1) Jesus ütles: Kui teie minno sanna sisse jätte, siis ollete teie tõeste minno Jüngrid. Joan. 8, 31.

2) Nemmad jäid allati Apostlide õpetusse ja ossafamisse, ja leiwa murdmisse, ja palwette sisse. Ap. Teg. 2, 42.

12. Mis on pühhade ossa faminne?

Se on, kui waggad innimesed pühha Waimo läbbi, teine teisega Jummalast, ja teine teise kahjust ja kassust ossa wotwad.

Kui üks like kannatab, siis kannatawad ka teik liikmed ja kui üht liket auustakse, siis on teik liikmed ka rõõmsad. Alga teie ollete Kristusse ihho ja liikmed, iggaüks omma ossa polest. I Kor. 12, 26. 27. Ewes. 4, 3-7. Joan. 1, 3.

13. Kas sa ussud pattude andeks andmist?

Jah minna ussun, et pattud andeks antakse.

Jesussest tunnistawad teik Prohwetid, et

D

Tem

Temma nimme läbbi keif, kes Temma sisse ussuwad, peawad pattude andeks = andmist sama. Ap. Tegg. 10, 43.

14. Kes annab pattud andeks?

Kolm = ainus Jummal.

Jesand Jummal peab heldust mitme tuhhandele, ja annab andeks üllekohhut, ja ülleastmist ja patto. 2 Mos. 34, 7.

15. Misjuggused pattud annab Jummal andeks?

Keifsuggused, agga mitte sedda patto pühha Waimo wasto.

Minna ütlen teile: igga pat ja teotaminne antakse innimestele andeks; agga teotaminne pühha Waimo wasto ei anta innimestele mitte andeks = ei selsinnatsel egga tullesal aial. Matt. 12, 31. 32.

16. Kellele antakse pattud andeks?

Meile, kes ommad pattud öiete tundwad, süddamest kahhetsewad, ja kindla ussoga Jesusse käest armo ja abbi otsiwad. Matt. 11, 28.

Jesusse Kristusse Jummalala Poia werri teeb meid puhtaks keigest pattust. 1 Joan. 1, 7. Ap. Tegg. 26, 18.

17. Kellele ei anta mitte pattud andeks?

Meile, kes omma rummalusse ja pattuse ello sisse jäwad ellama.

Jesus ütleb: kui teie ei ussu, et Minna ollen, siis surrete teie omma pattude sees. Joan. 8, 24.

18. Kas need, kellele pattud on andeks antud, patto kiusatusfest ka koggone lahti on?

Ei olle mitte, waid pat kiusab neid ikka.

Kui meie ei ütle ennesel pat ollewad, siis pettame meie isseennast, ja tödde ei olle mitte meie sees. 1 Joan 1, 8.

19. Millal sawad nemmad keigest pattust lahti?

Kui nemmad surrewad.

Kui Isand mind ka peastab keigest kurjast teust, ja aitab omma taewase rigisse. 2 Tim. 4, 18

20. Kas siis keik inimessed peawad surrema?

Jah peawad.

Eurru on watto palk, agga iggawenne ello on Jummalala armo- and Kristusse Jesusse meie Isanda sees. 6, 23.

21. Kas siis inimessed jäwad surma sisse?

Ei jä mitte, waid nemmad peawad keik üllestousma.

Mul on se lotus Jummalapeäle, mis ka needo sinnatsed isse wotwad, et õigede ja üllekohtuste furnutte üllestousminne peab tullema. Ap. Teg. 24, 15.

22. Mill aial wotwad nemmad ülles?

Wümsel päwal.

23. Mis peab üllestousma?

Ei mitte hing, sest hing ei surre; waid lihha ehk meie ihho, mis mullaks on lainud, peab üllestousma.

Se pöörin saab jälle mullase, nenda kui ta ol nud, ja se waim lähhab jälle Jummalajure, kes tedda on annud. Rogg. 12, 7.

24. Kas siis sesamma ihho ja lihha, mis meil nüüd on, peab ülestouma?

Sesamma ihho ja lihha peab ülestouma, agga mitte enam lihhalikko, waid waimolikko kumbedega.

Nenda on furnutte ülestouminne: Kadduwas põlwes kũlwatakse ihho, huffaminnematta põlweks ärratakse sedda üles. Üks lihhalik ihho kũlwatakse, üks waimolik ihho ärratakse üles. I Kor. 15, 42. 44.

25. Kes ärratab furnud üles?

Kolm-ainus Jummal, keigeennamiste meie Isand Jesus Kristus.

Se kes Isandat Jesust ou ülesärratanud, wottab meid ka Jesusse läbbi ülesärrata. 2 Kor. 4, 24. Rom. 8, 11.

26. Mis saggused innimesed ärratab Temma üles?

Keik innimesed, pühhad ja kurjad.

Tund tulleb, milla keik, kes haudade sees on peawad Jummalta Poia heäle kuulma, ja wälja tulles, kes on head teinud, ello ülestoumisses; agga kes on pahha teinud, huffamoistmisses ülestoumisses. Joan. 5, 28. 29. Tan. 12, 2.

27. Mis tulleb siis, kui furnud on ülestoumud?

Se suur kõhus ja ma ilma ots.

Jummal on ühhe päwa seädnud, millal ta ma- ilma peäle tahhab kõhut moista õigusses, ühhe Mehhe läbbi kedda ta seks on seädnud Ap. Tegg. 17, 31.

28. Kes moistab siis kõhut?

Kolm-ainus Jummal; isstärranis meie Isand Jesus Kristus.

Jum-

Jummal on meid käskinud rahwale kuulutada, ja tunnistada, et teinma on se Jummalast, sedä tud ellawatte ja surnutte kohtomoisja. Ap. Teg. 10, 42.

29. Kelle peäle moistab temma kohhut?

1) Kurrati ja keikide kurja inglide peäle, ja 2) keige innimeste peäle.

2) Ja se kurrat, kes neid ärraeksitas, heideti tulle ja weewli järwe, = ja neid peab waewa- tama ööd ja päwad iggaweste iggawesseks aiaks Jlm. 20, 10.

2) Meie peame keik awwalikkuks sama Kris- tusse kohto-järre ees, et iggawiks peab sedda möda sama, kui temma ihhus on teinud, olgo hea ehk kurri. 2 Kor. 5, 10.

30. Mis tulleb siis kui kohhus on moistetud?

Sellesinnatse ma- ilma ots.

Taewad peawad raksumissega möda ja löpma, ja Ma ja need teud, mis seäl sees on, peawad ärrepöllema ja ärrasullama. 2 Peetr. 3, 10. 12.

31. Kuhho siis sawad pühhad?

Iggawesse ellusse.

Iggawest ello kül neile, kes head tehhes kannas- tussega au, ja kitust ja hukkaminematta õnne otsiwad. Rom. 2, 7.

31. Kuhho sawad kurjad?

Iggawesse hukkatusse sisse.

Kes peawad nuhtlust kannatama, iggawest hukkatus, ärraheidetud Isanda pollest, ja tem- ma wäe auust. 2 Tess. 1, 9.

33. Kas sinna ussüd sedda keik tõssi ollewad?

Jah se on tõeste tõssi.

Se taewas ja se Ma lähhawad hukka, agga minno sannad ei lähhä mitte hukka. Matt. 24, 35.

34. Mis peab sepärrast meie keigesurem murre ollema?

1) Et meie omma Jesusse armo = õppetust heal meel kuleme ja wasto wõtame. 2) Keigeennamiste, et meie ka hästi tähhele panneme, mis Jesus meid maenitseb.

1) Tõest, tõest minna ütlen teile: kes minno sanna kuleb, ja ussüd sedda, kes mind on läkitanud, sel on iggawenne ello, ja ei tulle mitte kohto alla, waid en surmast ello sisse lainud. Joan. 5, 24

2) Katske, walwage, ja palluge Jummalat, sest teie ei tea mitte, millal se aeg on. Mark 13, 33.

35. Kust õppime meie sedda õppetust: palwest?

Meie Katekismusse ramato kolmandamast peatükist.

Kolmas Peatük.

Jäsa meie Palwest.

1. Mis läbbi same meie Jummalat kääst õiget usko, ja keikjuggused muud anded?

Süddamelikko palwe läbbi.

Tõest, tõest minna ütlen teile: Mis teie ial Jäsalt pallute minno nimmet, sedda annab temma teile. Joan. 16, 23.

1. Ons Jummal kästnud palluda?

Jah on kästnud

Palluge, siis peab teile antama, otsige, siis peate teie leidma; kopputage siis peab teile lahti tehtama. Matth. 7, 7.

3. Kelle kohhus on palwet tehha?

Keikide inimeste kohhus, agga keik ei kolba palwele.

Teie pallute, ja ei sa mitte, sepärrast et teie puhhaste pallute. Jak. 4, 3.

4. Kes ei kolba palwele?

Se ei kolba palwele, kes meel omma rummalusse ja patto sisse jääb ellama.

Teie suur illekohhus teeb lahhutust teie ja teie Jummal wabhetele, ja teie pattud peawad Jummalalle teie eest ärra, et ta ei wotta kuulda. Jes. 59, 2.

5. Kes pallub Jummalale mele pärrast?

Se pallub Jummalale mele pärrast, kes omma patto hädda tunneb, ommast rummalussest ja pattust põrab, ja Jesusse Kristusse käest abbi otsib.

Issand ütleb: Ma watan willetsa, ja selle peäle, kelle waim on rasuks pekstud, ja minno sanna pärrast wärriseb. Jes. 66, 2. Paul. 10, 17.

6. Kuida peab temma palluma?

1) Waimus ja tões, ja 2) kindla ussoga.

1) Tõssised kummaridajad peawad Issa kummaridama Waimus ja tões, sest Issa otsib ka

nisuggused, kes tedda nenda kummardawat.
Joan. 4, 23. Paul. 145, 18. 19.

2) Agga ta pallugo uskus, ja ärgo olgo mitte
pahhe wahhel, ses kes kahhe wahhel on se on
merre laenede sarnane, mis tulest aetakse, ja
katsipiddi heidetakse. Gest sesamma innimenne
ärgo möttelgo mitte, et ta middagi Jäsenda
käest saab. Jäk. 1, 6. 7. Mark. 11, 24.

7. Mis peame meie palluma?

Keik, mis meie ja meie liggimesse ihho
ja hinge heaks tarwis lähhäb.

Keik, mis teie ial palwes pallute, kui teie us-
sute, peate teie sama. Matt. 21, 22.

8. Kelle nimmel peame meie palluma?

Jesusse nimmel.

Jesus ütleb: Mis teie ial pallute minno nim-
mel, sedda tahhan minna tehha, et Jäsa saaks au-
ustud Poia sees. Joan. 14, 13. peat. 16, 23.

9. Kelle eest peame meie palluma?

Jäse ennaste, keige innimeste, ka meie
waenlaste eest; keige-ennamiste waggade
Jummala laste eest.

Sepärrast maenitsen minna keigeesfite et peab
tehtama pallumissi, palwestid, pallumissi teiste
eest, ja tännamissi keikide innimeste eest. 1 Tim.
2, 1. 2. Wilip. 1, 4.

10. Mil aial peame meie palluma?

Iggal aial.

Palluge iggal aial keige palwe ja pallumis-
sega Waimus. Ewes. 6, 18.

11. Kus paikäs peame meie palvet teggema?

Keikis paikus.

Mehhed peavad keiges paikäs luggema = ja ülestõestma pühhad käed. = Selsammal kombel ka naesed. 1 Tim. 2, 8.

12. Mis on se kegeparras palwe?

Se Issa meie palwe, mis meie Issand Jesus Kristus isse meid on õppetanud.

Öppetus Issa meie Palwest.

Üks ülles Issa meie palwe esimesesed sannad.

Meie Issa, kes sa olled taewas.

1. Mis se on?

Jummal tahhab meid se Issa nimme läbbi armolikkult kutsuda, j. t. s.

2. Kes on se Issa, kedda meie peame palluma?

Kolm ainus Jummal.

Sinna pead Issandat omma Jummalat kumardama ja tedda ükspäinis tenima. Matt. 4, 10.

3. Mikspärrasi nimmetame meie tedda Issaks, ja ei mitte sureks kunningaks?

Sepärrast et se armolinne Jummal meid se Issa nimme läbbi tahhab armolikkult kutsuda: et meie 1) peame uskma, et temma meie õige Issa, ja meie temma õiged lapsed olleme. 2) Et meie julgeste ja kindla lotussega

tedda peame palluma, nenda kui armsad lapsed omma armsa Issa palluwad.

1) Ma tahhan teile Issaks olla, ja teie peate mulle poegaks ja tütriks ollema, ütleb keigewägewam Issand. 2 Kor. 6, 18.

2) Läksi julgusfega armo au järge jure, et meie hallastust same, ja armo leiame. Ebr. 4, 16.

4. Mis peame meie weel siin tähhele pannema?

Meie peame ka hästi ommad süddamed läbbi katsuma, kas meie ka tõeste Jummalala lapsed olleme, kes selle helde taewase Issa sanna wõtwad kuulda.

Mi mitto kui Jummalala Waimo läbbi juhhatakse, needsinnatsed on Jummalala lapsed. Rom. 8, 14. Gal. 4, 6.

Esimenne Palwe.

Pühhitsetud sago sinno nimmi.

1. Mis on Jummalala nimmi?

Jummal isse, temma pühhad wisid, temma pühha sanna, pühhad sakramentid ja keik, kust tedda tunnukse.

2. Eks Jummalala nimme olle pühha ilma meie palweta?

Jummalala nimmi on kül isse = enne ses pühha, agga meie pallume = = = pühhitsetud.

Pühha ja kartusse wäärt on Jummalala nimmi. Paul. III, 9.

3. Kuida pühhitakse Jummalal nimmi?

1) Kui Jummalal sanna selgeste ja puhtaste õppetakse. 2) Kui meie ka pühhaste kui Jummalal lapsed temmal sanna mõda ellame.

1) Pühhitse neid omma tõe sees; sinno sanna on tõdde. Joan. 17, 17. Ap. Teg. 20, 27.

2) Menda kui se, kes teid on kutsnud, pühha on, sage ka teie pühhaks keige omma ello sees. 1 Peetr. 1, 15. 3 Mos. 22, 31. 32.

4. Kas meie ommaist wäest woime sedda tehha?

Ei woi mitte; Sepärrast on meie kohhus, süddamest palluda: Sedda aita meid, armas taewane Iska!

Jummal on, kes, teie sees teeb, et teie tahhate ja woite tehha temmal hea mele pärrast. Wil. 2, 13, 2 Tess. 1, 11. 12.

5. Kes ei pühhitse mitte Jummalal nimme?

Se, 1) Kes teistwisi õppetab, kui Jummalal sanna õppetab. 2) Kes teistwisi ellab, kui Jummalal sanna õppetab.

1) Kui kegi teist õppetust õppetab, ja ei hoi mitte meie Iskanda Jesusse Kristusse terwe sannade pole, egga se õppetusse pole, mis sadab heaga Jummalat kartma, se on uhke, ja ei tea uhregi. 1 Tim. 6, 3. 4.

2) Jummalal nimmi laidetakse teie pärrast pagganatte seas. Rom. 2, 24.

6. Kas meie woime is e, ennast walle õppetusse ja furja ello eest hoida?

Ei woi mitte: sepärrast peame süddamest

mest palluma : se eest hoia meid armas taewane Isfa.

Isfand on ustaw, kes teid tahhab kinnitada, ja kurja eest hoida. 2 Tes. 3, 3. Jud. 24, 25. 1.

Teine Palwe.

Sinno riik tulgo.

1. Mitmesuggune on Jummal riik?

Kolmesuggune : 1) Wäe-riik. 2) Armo riik, ja 3) Au-riik.

2. Mis on Jummal wäe-riik?

Keik taewas ja ma-ilm, kus Jummal keik ülle loma wallitseb.

Jummal on omma au-järke taewas kinnitanud, ja temma kunningriik wallitseb ülle keik. Laul. 103, 19.

3. Mis on se armo-riik?

Pühha risti-foggodus ja iggaühhe Jummal lapse südda, kus ta omma armo ja sanna läbbi wallitseb.

Jesus peab kui kunningas wallitsema Jakobi suggu ülle iggaweste, ja temma kunningrigil ei pea otsa ollema. Luk. 1, 33. Joan. 14, 23.

4. Mis on se au-riik?

Se on iggawenne ello. 2 Pectr. I, II.

5. Misugguse rigi pärrast pallume meie siin?

Ei mitte wäe-rigi pärrast, mis sees meie jo ellame, waid meie pallume armo ja au rigi pärrast.

Noud-

Moudke essite Jummalala riki ja temma digust, siis sedda keik peab teile peälegi antama. Matt. 6, 33.

6. Eks Jummalala riik tulle siis ilma meie palweta?

Jummalala riik tulleb kül ilma meie palweta isfe ennesest = = meie jure tulleks.

Jesus ütles: Aeg on kätte joudnud, ja Jummalala riik on liggi tulnud: parrandage meelt, ja uskuge armo = õppetust. Mark. 1, 15.

7. Kuida tulleb Jummalala armo: riik meie süddamesse?

1) Kui se taewane Jäsa omma pühha Waimo meile annab. 2) Kui meie temma pühha sanna = = ja seäl iggaweste.

1) Minna pallun, et meie Jäsenda Jäsusse Kristusse Jummal, se au Jäsa, teile wottaks anda tarkusse ja ilmutamisse Waimo, temma tundmissse. Ewef. 1, 17.

2) Menda kui se, kes teid on kutsnud, pühha on, sage ka teie pühhaks keige omma ello sees. 1 Peetr. 1, 15.

8. Kes saab au riki?

Se saab au riki, kes pühha Waimo armo läbbi Jummalala sanna ussub, ja Jummalala mele pärrast ellab omma ello otsani.

Et meie ühhe kunningriki same, mis ikka jääb, siis piddagem sedda armo, mis läbbi meie Jummalat peame temma mele pärrast tenima häbbilikko wiisi ja kartussega. Ebr. 22, 28.

Kol

Kolmas Palwe.

Sinno tahtminne sündko kui tae-
was, nenda ka Ma peäl.

1. Mis pallume meie siin?

Et Jummal tahtminne peaks sin-
dima.

2. Eks Jummal tahtminne siis ei sünni ilma meie
palmeta?

Jummal hea ja armolinne tahtmin-
ne sünnib kül -- meie juures sünniks.

Keik, mis Issand tahhab, teeb temma tae-
was ja Ma peäl, merre ja keikide süggawuste
sees. Laul. 135, 6.

Ja peab sündima, ennego nemmad hüüdwad,
siis tahhan ma wastada: kui nemmad alles raki-
wad, siis tahhan minna kuulda. Jes. 65, 24.

3. Mis tahhab Jummal?

Et meie omma patto hädda peame
tundma, Jesusse omma Onnisteggia
sisse uskma, pühhaste ellama, ja nenda
iggaweste õnsaks sama.

Jesus ütleb: Se on selle tahtminne, kes mind
on läkitanud, et iggawenne ello peab ollema ig-
gahhet, kes Poega näab ja temma sisse ussub.
Joan. 6, 40. I Tess. 5, 9.

Se on Jummal tahtminne, teie pühhitse-
minne. I Tess. 4, 3. Ilm. 2, 10.

4. Ons Jummal tahtminne ikka hea?

Jah on hea, ka siis kui ta nuhtleb,
et kül meie sedda ei moista.

Hea

Hea ja higliane on Issand. Keif temma tees raad on heldus ja tödde. Laul. 25, 8. 10. Ebr. 12, 11.

5. Kuida peab Jummal tahtminne Ma peäl sündima?

Nenda, ehk selsammal wiisil kui inglid ja õnsad innimesed taewas sedda teggewad.

Muutke ennast omma mele uendamisse läbbi, et teie wiiksite katsuda, mis Jummal hea, ja melepärralinne, ja täis tahtminne on. Rom. 12, 2.

Jummal walmistago teid keige hea teggude sees, temma tahtmist tehha, ja saatko teie sees sedda, mis temma mele pärrast on, Jesusse Kristusse läbbi. Ebr. 13, 21

6. Kes julgeb Jummal tahtmisse wastopanna?

Need kolm hinge waenlast! 1) Kurrat, 2) ma = ilm, ja 3) meie lihha tahtminne.

7. Mis on ma = ilm?

Ma = ilm on keif kurjad innimesed. Keif ma = ilm seisab kurjusses. I Joan 5, 19.

8. Mis on lihha?

Lihha tähändab siin meie kurja pattust süddant, ehk pärris = patto.

Lihha meel on waen Jummal wasto. Rom. 8, 7.

9. Mis nou on siis neil kolmal?

Nemmad ei tahha meid laste Jummal nimme pühhitseda, egga temma riki meie jure tulla.

Kurrat tulleb ja wottab se sanna nende süddamest ärra, et nemmad ei pea uskma egga õnsaks sama. Luk. 8, 12.

Kui ma-ilm teid wihtab, siis teädke, et tem-
ma mind enne teid wihtanud. Joan. 15, 18.

Lihha himmustab Waino wasto, ja Wain
lihha wasto; agga need sinnatsed on teine teise
wasto, et teie sedda mitte ei te, mis teie tahhate.
Kal. 5, 17.

10. Kes tahhab meile nendesinnaste hinge waenlaste
wasto appi tulla?

Armolinne taewane Jäsa tahhab isse
keik nende kurja nou ja tahtmissse rikkuda
ja keelda.

Se rahho Jummal tallab pea sadanat teie
jalge alla. Rom. 16, 20.

Kui teie Waino läbbi ihho teud wottate sur-
retada, siis peate teie ellama. Rom. 8, 13.

Jesus ütleb: Olgo julged, minna ollen ma-
ilma ärrawoitnud. Joan. 16, 33.

11. Mis on siis Jummal armolinne ja hea tahtminne?

Et ta meid finnitab ja hoiab kind-
laste omma sanna ja usso sees meie ot-
sani.

Jummal tahhab teid finnitada otsani, et teie
laitmatta woiksite olla meie Jäsanda Jesusse
Kristusse päwal. 1 Kor. 1, 8.

Neljas Palwe.

Meie iggapäwast leiba anna
meile tännapäaw.

1. Mis pallume meie siin?

Keik sedda, mis meie waese ihho toidus-
seks ja üllespiddamisseks tarwis lähhab.

2. Kellele pallume meie iggapäwast leiba?

Meile ennestele, ja keikile, waggadele ni hästi kui kurjadele.

3. Kas Jummal ka kurjadele annab iggapäwast leiba?

Jah, Jummal annab igg päwast leiba külilma meie palweta keikile kurja innimестele.

Se Jsa kes taewas on, lasseb omma päikesest kurjade ja heade ülle tousta, ja lasseb wihma sadada bigede ja lullekohtuste peäle. Matt. 5, 45.

4. Mikspärrast pallume meie siis?

Meie pallume sesinnatse palwe sees, et Jummal meile sedda annaks moist iggapäwase leiwa.

Ehk teie jöte ehk jote, ellik mis teie tete, sedda tehke keik Jummalala auuks. I Kor. 10, 31.

5. Kas siis waggad ja kurjad omma iggapäwast leiba ühhel wiisil wastowotwad?

Ei wotta mitte, waid waggad wotwad omma leiba tännoga wasto, agga kurjad tännamatta üddamega.

Jummal on roga lonud uskliktuille ja neile, kes töt tundwad tännoga wastowotta. I Tim. 4, 3.

Kui need roja märgid teiega wodoraspeui on, täidwad nemmad isse ennast ilma kartmatta. Jud. 12, 1.

6. Mil wiisil on Jummal tootanud iggapäwast leiba anda?

Eo ja waewa läbbi.

Ommapalle biggi sees pead sa leiba söma, fen ni kui sa jalle nullaks saad. I Mos. 3, 19.

Kes ei tahha tööd tehha, se peage mitte sõma
2 Tess. 3, 10.

7. Mikspärrast pallume meie iggapäwast leiba?

Et meie ei vea mitte tulles aia ette
murretsema, waid rahhul ollema sega,
mis meile iggapäaw tarwis lähhäb.

Urge murretsese mitte hoomse ette, sest kül
hoomne päaw omma ette murret peab. Iggal
päwal saab kül ommast waewast. Matt. 6, 34.

8. Mis on iggapäwane leib?

Keif mis meie ihho toitusses ja
üllespidamisses tarwis lähhäb: sõ-
minne = ja muud nisuggused asjad.
Ap. Tegg. 14, 17.

9. Mikspärrast nimmetakse keif leiwaes?

Sepärrast et need asjad keif siin ilmas
meile ni tarwis lähhäwad, kui iggapä-
wane leib.

Wies Palwe.

Anna meile andeks meie wõllad
kui ka meie andeks anname omma
wõlglastele.

1. Misuggused wõllad on need?

Keif pattud, olgo teadawad ehk tead-
matta.

Kes moistab keif eksitused ärra? neist sallaja
pattudest moista mind puhtaks. Laul. 19, 13.

2. Kes annab pattud andeks?

Zaewane Issa.

Zummial on je, kes keik so üllekohhut andeks annab, kes ärraparrandab keik so wiggadussed Laul. 103, 3. Matt. 6, 14. 1 Joan. 1, 9.

3. Kuida meie temma käest andeks andmist pallume?

Et temma ei tahhaks wadata meie pattude peäle, egganende pärrast meile sedda keelda, mis meie pallume.

Panne ommad silmad mo pattude eest warjusle, ja kustuta ärrakeik mo üllekohhus. Laul. 51, 11.

Issand ütleb: Ma tahhan nende üllekohhut andeks anda, ja ei tabha mitte ennam nende patto peäle möttelda. Jer. 31, 34.

4. Kas meie sedda wäärt oäkeme?

Meie ep olle mitte sedda wäärt, mis meie pallume = = tenime.

Meie ei heida mitte omma sure õigusse pärrast ommad allandikkud palwed so Palle ette mahha, waid so wägga sure hallastusse pärrast. Zan 9, 18

5. Kellele antakse pattud andeks?

Meile, kes omma patto hädda õiete tundwad, sedda süddamest kahhetsewad, ja kindla usjoga Jesusse käest armo ja abbi otsiwad.

Kui meie ommad pattud tunnistame, siis on temma ustaw ja õige, et ta meile pattud andeks annab, ja teeb meid puhtaks keigest üllekohhust. 1 Joan. 1, 9. Laul. 34, 19.

6. Mis tootawad waggad jälle Zummulale?

Et nemmad ka süddamest tahtwad

andeks anda, ja heal meel head tehha neile, kes nende wasto eksiwad.

Olgo teine teise wasto helded, süddamest hal-
ledad, ja andke teine teisele andeks, nenda kui ka
Jummal Kristusse sees teile on andeks annud.
Ewes. 4, 32. Matt. 6, 14. 15.

7. Kuida andwad nüüd waggad omma waenlastele
pattud andeks?

Nenda et nemmad ei tahhagi se peäle
möttelda, waid tahtwad weel peälegi om-
ma wiuhameestele head tehha.

Kui nüüd sinno waenasel nälg on, siis söda
tedda, kui temmal janno on, siis joda tedda, kui
sa sedda teed, siis koggud sinna tullisid süssi temma
Pea peäle. Rom. 12, 20. Kol. 3, 13. Matt. 5, 44.

Kues Palwe.

Urra sada meid mitte kiusatusse
sisse.

1. Mitmesuggune on kiusatus?

Kahhesuggune, teine hea, se on Jum-
malast, teine kurri, se on kurratist.

2. Kas siis Jummal ei kiusa kurjaste?

Jummal ei kiusa keddagi kurjaste.

Urgo üttelgo ükski, kedda kiusatakse; Mind
kiusatakse Jummalast, sest Jummal ei woi sada
kurjaga kiusatud, ja temma isse ei kiusa keddagi
kurjaga. Jak. 1, 13.

3. Kuida kiusab siis Jummal?

Temma kiusab innimeste heaks. 1)
Hea-

Heateggemistega. 2) Käskudega. 3) Waeste häddaliste innimestega. 4) Patuste kurjage innimestega. 5) Keigesuguse risti ja willetsusega.

1) Se Isfand teie Jummal kiusab teid, et saaks teada, kas teie ollete need, kes armastawad Isfandat omma Jummalat, keigest ommast süddamest, ja keigest ommast hingest. 5 Mos. 13, 4.

Eks sa ei tea, et Jummalaheldus sind meeleparrandamisest pole sadab? Rom. 2, 4.

2) Jummal piddi sind allandama, ja sind kiusama, et saaks teada, mis so süddames, kas sa wottaksid temma käsud piddada ehk mitte. 5 Mos. 8, 2.

3) Sa pead rohkeste omma kät lahti teggema omma wennale, omma häddalisest, ja omma sandile ommal maal. 5 Mos. 15, 11.

4) Ma kiusan pagganatte läbbi Israeli, kas nemmad wotwad Isfanda teed hoida, seäl peät käies = ehk mitte. Kohom. 2, 22.

5) Urge pange sedda pallawat, mis teile juhtub mitte wõdraks, mis teile kiusatuses juhtub. otsego juhtuks teile üks wõdras assi. 1 Peetr. 4, 12.

4. Kes kiusab meid siis kurjaste?

Need kolm hinge waenlast, 1) Kurrat, kes kurjad mõtted ja himmud innimesse süddamesse külwab. 2) Ma = ilm, ehk kurjad innimesed, 3) Meie lihha ehk kurri südda.

1) Kurrat olli Juda = süddamesse annud, et ta Jesust piddi ärraandma. Joan. 13, 2.

2) Olleksite teie ma = ilmast, siis armastaks ma ilm omma: agga et teie ma = ilmast ep olle, waid minna ollen teid ma = ilmast ärrawallitsenud, se pärrast wihkab teid ma = ilm. Ons nemmad mind takkakiusanud, siis kiufawad nemmad teidki takka. Joan. 15, 19. 20.

3) Iggaüks kiufatakse, kui ta omma ennese himmust watakse, ja arwatelletakse. Jak. 1, 14.

5. Kes neist kolmasti teeb meile keigesuremat kahjo?

Meie ennese lihha ehk kurri südda teeb meile keigesuremat kahjo; sest temmata ei woi kurrat egga ma = ilm meid patto sise sata. Mark. 7, 21 = 23.

6. Mis pallume meie nüüd sesinnatse palwe sees?

Meie pallume, et Jummal meid tahhaks hoida ja üllespidada, et 1) Kurrat, ma = ilm ja meie lihha meid ei petta, egga meid ei sada ebba = usso, meele ärrahaitmisse ja monne mu sure patto ja häbbi sisse, ja 2) kui meid sega peaks kiufatama, et meie süski wiimselt ärrawoidame ja woimust same.

Jummal tahhab kiufatus sega ka sedda otsa tehha, et teie sudate kanda. 1 Kor. 10, 13. 2 Tess. 3, 3.

Seitsmes Palwe.

Peästa meid ärra sest kurjast.

1. Mis pallume meie siin?

Et Jummal tahhaks meid üksford sest kurjast koggoniste peästa.

2. Mitmesuggune on se kurri ehk kahjo?

Reliasuggune 1) hinge: 2) ihho: 3) warrandusse: ja 4) au kahjo.

1) Wata, rahho polest olli mul wägga fibbe kää; agga sinna olled mo hinge wägga armast send ja peästnud hukatusse august; sest sa olled teik mo pattud omma selja tahha heitnud. Jes. 38, 17.

2) Kes wõib meid lahutada Kristusse armastussest? willetsus, ehk ahvastus, ehk takka kiusamine, ehk nälg, ehk allastus, ehk hädda, ehk moõk. Rom. 8, 35.

3) Teie ollete omma warra risumist rõmoga sallinud, sepärrast et teie teate, et teil isse = ennestes parram warra on taewas, ja mis ikka jääb. Ebr. 10, 34.

4) Õnsad ollete teie, kui innimesed teid minno pärrast laimawad, ja takka kiusawad, ja rääwad teik suggu kurga teie wasto, kui nemmad wallestawad. Matt. 5, 11.

3. Kuida peästab Jummal waggad?

1) Kui temma nende risti wähhendab, ja omma Waimoga neid rõmustab.

2) Kui ta õnsa otsa neile annab, ja armoga = taewa wottab.

1) Otsego neid Kristusse kannatamissi paljo on, nenda trööstitakse meid ka rohkesti Kristusse läbbi. 2 Kor. 1, 5. 22.

2) Üttesge õigele, et temmale hea põlwo tulleb, sest nemmad peawad omma teggude kasso kätte sama. Jes. 3, 10.

Wiimsed Palwe Sannad.

1. Mis saggused on Issa meie palwe wiimsed sannad?

Sest sinno parralt on se riif ja se waggi ja se au iggaweste, Amen.

2. Mis dypetamad need sannad?

Need sannad finnitawad waggade usko, et nemmad peawad kindlaste uskma, et Jummal nende palwet tahhab kuulda.

Issand, on liggi keikile, kes tedda appi huiidwad: keikile, kes tedda toe sees appi huiidwad. Temma teeb nende mele parrast, kes tedda kartwad, ja nende kissetamist kuleb temma ja peastab neid arra. Laul. 145, 18. 19. Jes. 65, 24.

3. Kas Jummal tahhab siis nende palwed kuulda?

Ja tahhab, sest temma parralt on se riif, ja meie olleme temma rige lapsed.

Issand on meie Kuningas, temma sadab meile abbi. Jes. 33, 22.

4. Kas Jummal woib palwed kuulda?

Jah woib, sest temma parralt on se waggi.

Jummal woib ennam kui rohkeste tehha, keik ille se, mis meie pallume ehk moistame. Ewes. 3, 20.

5. Kas ta wottab palwed kuulda?

Jah wottab, sest temma parralt on se au, ja keik sumib temma puhha nimme auuks.

Temma peastis neid arra omma nimme parrast

rast, et ta omma wägge piddi teada andma.
Laul. 106, 8.

6. Mis on Amen?

Se on et minna pean kindlaste uskma, et se taewane Issa meie palwed heldeste on wasto wötnud = = sündima.

7. Kuida woime meie nüüd sedda kindlaste, uskuda, et Jummal meie palwed kuleb?

Sest et Jummalisse 1) meid on kâstnud nenda palluda, ja on 2) tootanud et temma meid tahhab kuulda.

8. Kas sinna ka usfud sedda kindlaste?

Amen, Amen se on jah, jah se peab töeste nenda sündima.

Mi mitto Jummalala tootust on, need en Kristusse-sees Jah, temma sees Amen. 2 Kor. 1, 20.

9. Kust tulleb nisugguue usk?

Jummalala sannast ja pühhasst Sakramentidest.

Sppetus Sakramentidest.

1. Mis on Sakrament?

Sakrament on üks Jummalala seädus, mis sees Temma ühhenähtawa asja läbibi, omma naggematta armo pakub ja annab, ja sega omma tootust ja meie usko kinnitab.

2. Mitto Sakramenti on ue seäduſſe aial?

Kaks, 1) Ristmisse = Sakrament, ja
2) Altari = ehk pühha õhto = sõmaaia Sa-
krament.

3. Mitto asjad tullemad iggadhhe Sakramenti jures
tähhele panna?

Kolm. 1) Jummalä kääſ ja tootus.
2) Üks nähtaw asſi, ja 3) Üks nägge-
matta asſi.

Neljas Peatük.

P ü h h a ſ t R i ſ t m i ſ ſ e ſ t.

1. Mis on Ristminne?

Ristminne ep olle mitte paljas wes-
ſi = = ühtepandud.

2. Misſuggune on ſe Jummalä kääſo: ſanna Ristmisseſt?

Kui meie Jssand Jesus Kristus ütleb:
Matteuſſe ramato wiimſes peatükis,
(28, 19.) Minge ja õppetage keik
rahwaſt = = nimmel.

3. Misſuggune on ſe tootusse: ſanna?

Kui meie Jssand Jesus Kristus ütleb:
Markuſſe ramato wiimſes peatükis,
(16, 16.) Kes usub ja kedda ristis-
takſe, ſe peab õnsaks ſama = = hukka
moistetama.

4. Mis on nähtaw assi ristmisjes?
Wessi.

5. Mis on näggematta assi?

Jummal Issa, Poeg ja pühha Waim
omma armo annettega.

6. Mikspärrast hütakse sedda sakramenti, Ristmisjeks?
Sepärrast et meie se läbbi Kristusse
risti surma osalisjeks ja sedda wiisi risti-
innimesjeks same.

7. Mis annab ehk sadab ristimiane?

Ristminne sadab. 1) Pattude an-
deks andmist = kurratist, ja annab
2) Iggawesse õnnistusse = kulata-
wad.

1) Parrandage meelt, ja iggawiks teie seast
laske ennast ristitada Jesusse Kristusse nim-
me peäle; pattude andeks = andmisjeks. Alp.
Tegg. 2, 38.

2) Se ristminne teeb meid nüüd ka õnsaks, (ei
mitte rojusse ärrasaatminne lihha peält, waid
hea süddame tunnistusse julge küsiminne Jum-
mala käest,) Jesusse Kristusse üllestousmisse
läbbi. 1 Peetr. 3, 21.

8. Kuida woib wessi ni sured asjad tehha?

Wessi ei te sedda tõeste mitte, waid
Jummala fanna = pühha Waimo
läbbi.

Kristus on armastanud koggodust, ja on is-
se = ennast selle eest ärraannud, et ta sedda piddi
püh-

pühhitsema, ja on sedda puhtaks pesnud, wees
pessemisese läbbi sanna sees. Ewes. 5, 25. 26.

9. Mis õppetab pühha Paulus selsinnatsest asjast?

Paulus ütleb Titusse ramato kolman-
damas peatükis: (3, 5-7.) Summal
on meid õnsaks teinud uesündimisse = se
on ustaw sanna.

10. Mis tähendab nisuggune wee-ristimine?

Se tähendab, et se wanna Udam
iggapawase kahhetmisse = iggawes-
te ellama.

11. Mis on se wanna Udam?

Se on meie kurri pattune südda ehk
parris pat, keige kurja himmudega, mis
meie omma wannematte läbbi, sest es-
mesest Udamast olleme pärrinud.

12. Mis läbbi peab temma sanuma ärra-upputud?

Iggapawane kahhetsemisse ja pat-
tustpöötmissese läbbi.

Kes Kristusese pärralt on need on omma lih-
ha risti lõnud ihhaldamistega ja himmudega.
Kal. 5, 24.

13. Mis peab jälle ette tulles?

Uus innimenne.

14. Mis on uus innimenne?

Se on se uus südda ja meel, mis Sum-
mal neile annab, kes Jesusese Kristusese
sisse süddamest ustwad, et nemmad kurja
wihkawad ja head armastawad.

Ma

Ma tahhan teile uut süddant anda, ja uut waimo teie sisse anda, ja sedda kiwist süddant ärrasata teie lihhasi; ja teile lihhasi süddant anda. Ja omma Waimo tahhan ma teie sisse anda, ja sedda tehha, et teie wöttate kãia minno seãdmiste sees, ja mo kohtoseãdussed piddada, ja nende järrele tehha. Esel. 36, 26. 27.

15. Kuida peab uus inimenne ette tullemas?

Nenda, et temma usso walgus peab ennam ja ennam paistma feigesugguste hea teggude läbbi.

Nenda paistko teie walgus inimeste ees, et nemmad teie head teud näwad, ja auustawad teie Jõsa, kes taewas on. Matt. 5, 16.

16. Kuida peab uus inimenne ellamas?

Temma peab õigusfes ja puhhas-
tussfes Jummalas ees iggaweste el-
lama.

17. Kus se on kirjotud?

Pühha Paulus ütleb ommas rama-
tus, Roms rahwale kirjotud kuenda-
mas peatükis, (6, 4.) Meid on Kris-
tusfega mahhamaetud = = udes ellus
kãima.

18. Mikspärrast on meid Kristusfega mahhamaetud
surma sisse?

Et meie iggapäaw pattused himmud
süddames peame surretama, ja otsego
haua sisse jätma.

Nenda arwage ka teie ennast pattuse kül sur-
nud

nud ollewad, agga Jummalale ellawad Kristusse
Jesusse meie Isfanda sees. Rom. 6, 11.

19. Dus Kristus hana siise jánud?

Ei olle mitte, waid temma on surnust
üllesárratud Isfa au lábbi.

20. Mikspárrast on Kristus üllesárratud?

Et meie peame udes ellus káima.

Kui meid Kristussega on istutud temma sur-
ma sarnadusseks, siis peame meie ka Temma ül-
lestausmisse sarnatsed ollema. Rom. 6, 5.

Wies Peatük.

Pühast Altari Sakramentist

1. Mis on Altari Sakrament?

Se on meie Isfanda Jesusse Kris-
tusse tõssine ihho ja werri = = seátud.

2. Kuida nimmetakse sedda weel teistwiisi?

Sedda nimmetakse ka Isfanda õhto-
somaajaks, Isfanda Jesusse lauaks, ja
Jummala armuks, ehk Jummalal san-
nal káima.

3. Mis suguine on Jummalal káisso, sanna Altari
Sakramentisi?

Kui Kristus ütleb: wõtke, söge, se
on minno ihho: joge keik selle karrika
sees, se on minno werri.

4. Misfuggune on tootuse : sanna?

Kui Kristus ütleb: Se on minno ihho, mis teie eest antakse, ja minno werri, mis teie eest ärrawallatakse patude andeks : andmisseks.

5. Mis on nähtaw assi Altari Sakramentis?

Leib ja Wiin.

6. Mis on näggematta assi?

Meie Isanda Jesusse Kristusse ihho ja werri.

7. Kes on sedbasinnast Sakramenti seädnud?

Meie Isand Jesus Kristus.

8. Mil aial?

Sel ösel, mil tedda ärra : anti.

9. Kellele on Kristus sedda seädnud?

Temma on sedda keige risti : rahwale seädnud; agga õiged woõrad sellesinnast se laua jures on ükspäinisi tõssised risti-innimesed.

Teie ei woi mitte jua Isanda karrtkast, ja kurja waimude karrtkast; teie ei woi mitte ossa sada Isanda lauast ja kurja waimude lauast. I Kor. 10, 21.

10. Kes on tõssine risti : innimmenne?

Tõssine risti : innimmenne on se, kes 1) selle risti lödud Snnisteggia sisse ussub, 2) kelle sees pühha Waim on, 3) kes on pattude andeks : andmist sanud, 4) omma pattuste himmude wasto panneb

ja 5) ikka Jummalala tahtmisi püiab tehha.

1) Mi mitto, kui Jesust wastowotjid, neile andis temma metewalda Jummalala lapsiks sada, kes Temma nimme siis uskwad. Joan. 1, 12.

2) Kennel ep olle Kristusse Waimo, sesinnane ep olle mitte temma pärralt. Rom. 8, 9.

3) Kristusse sees on meil lunnastaminne temma werre läbbi, se on, pattude andeks-andminne. Kol. 1, 14.

4) Kes Kristusse pärralt on, need on omma lihha risti lõnud ihhaldamistega ja himmudega. Gal. 5, 24.

5) Kes ütleb: Minna tunnen tedda, (Jesust) ja ei pea mitte temma kässo sanna, se on wällelik, ja selle sees ei olle mitte tõdde. 1 Joan 2, 4.

11. Mis on siis Kristus teinud, kui ta sedda suurt sõmaaega seadis?

Temma wottis leiba, tännas, murdis ja andis omma Jüngrittele. Seltsammal kombel wottis temma ka karrika, pärrast õhto-sõmaaega, tännas ja andis omma Jüngrittele.

12. Mis ta neile ütles?

Temma ütles: Wõtke, söge, se on minno ihho: joge keik seält seest, esinnane karrikas on se uus seädus minno werre sees.

13. Mis sa siis sõdd leiwaga?

Jesusse tõssist ihho.

14. Mis sa jood winaga?

Jesusse tõssist werd.

15. Kas sinna kindlaste ussüd, et sa selle õnnistud leinaga
 Jesusse ihho, ja selle õnnistud winaga, Jesusse
 werd saad?

Jah minna ussun sedda kindlaste
 Jesusse sannade peäle.

Ja pühha Paulus ütleb: Se õnnistud karris-
 kas, mis meie õnnistame, eks se ei olle Kris-
 tussesse werre ossasaminne? se leib, mis meie mur-
 rame, eks se ei olle Kristusse ihho ossasaminne?
 I Kor. 10, 16.

16. Mikspärrast on se õhto: sõmaaeg seätud?

Meie Issand Jesus ütleb: sedda tehke
 minno mällestusses. Luf. 22, 19.

17. Mis peame meie mälletama?

1) Omma Jesusse suurt armo meie
 wästo. 2) Temma kibbedat kannata-
 mist ja surma. 3) Temma suurt wäg-
 ge, et ta meie heaks patto, surma ja
 kurrati peäle on woimust sanud.

1) Kristus on armastanud koggodust, ja on
 isseennast selle eest ärraannud. Ewes. 5, 25. p. 5, 2.

2) Mi mittokord, kui teie ial sedda leiba söte,
 ja sest karrikast jote, siis kulutage Issanda sur-
 ma. I Kor. 11, 26.

3) Tänno Jummalale, kes meile woimust an-
 nab meie Issanda Jesusse Kristusse läbbi.
 I Kor. 15, 57.

18. Mis kasso on meil sestfinnatsest sõmissesest
 ja jomisesest?

Sedda näitwad meile need sannad:

§

se

se on minno ihho, mis teie eest ärras antakse; se on minno werri, mis teie eest ärrawallatakse pattude andeks- and- misseks.

19. Kellel on pattude andeks- andminne?

Sellel, kes omma patto- hädä diete tunneb, Jesusse sisse ussub, ja temma waest patto wasto panneb. Jer. 3, 12. 13. Ap. Tegg. 10, 43. I Joan. 3, 9. Ebr. 12, 4.

20. Mis kasso tulleb meile pattude andeks- andmisest?

Kus pattude andeks andminne on, seäl on ka ello ja õnnistus.

Wägga õnnis on se, kelle ülleastminne on andeks- antud, kelle pat on kinnitanud. Laul. 42, 1.

21. Kuida woib ihholik sõminne ja jominne ni surred asjad tehha?

Sõminne ja jominne ei te sedda tõeste mitte = = pattude andeks- and- minne.

22. Kes woltaõ aufaste seddasinnast sakramenti wasto?

Paastma ja ihho polest = = usklikud süddamed.

23. Mis saggused kairwad kurjaste Jesusse laual?

Keif need, kes kahhe wahhel on, ja ei usso mitte diete.

Kes ial sedda leiba sööb, ehk Isfanda kars rika seest joob kolwatumal wiisil, se on Isfanda
da

da ihhust ja werrest süüd, ja temma sööb ja joob isseennese nuhtlust. I Kor. II, 27. 29.

24. Mis saggused käiwad ainsaste ja hästi Jeesusse laual?

Need, kes 1) sedda Jeesusse sanna: se on minno ihho, mis teie eest ärra- antakse; se on minno werri, mis teie eest ärrawallatakse, pattude andeks- andmisses, süddamest uskwad. 2) Om- ma uskmatta süddame wasto pannewad, ja 3) omma patto häddas omma Je- susse käest kowwaste armo otswad ja ootwad.

1) Kes Poia sisse ussub, tedda ei moisteta mitte hukka. Joan. 3, 18.

2) Katske wennad, et wahhest kellegi sees teie seast kurja uskmatta süddant ei olle. Ebr. 3, 12.

3) Läkki sinna jure tõssise süddamega, kind- las ussu julgusses. Ebr. 10, 22.

25. Mis on sepärrast õige risti- innimesse kōhhus kes Jummalal armule lähhāb?

Et temma isse ennese peäle peab kōh- hut moistma.

Kui meie isseenneste peäle kōhhut moistame, siis ei moisteta mitte meie peäle kōhhut. I Kor. II, 31.

26. Kuida peawad nemmad ennaste peäle kōhhut moistma?

Nemmad peawad 1) omma süddant

Jummala sonna järrele hästi läbbi katsuma, ennast Jummala ees süalluseks tundma ja tunnistama, ja 3) Jeesusse käest abbi ja armo otsima.

1) Innimenne katško isseennast läbbi, ja nenda sögo temma sest leiwast, ja jogo se karrika seest. I Kor. II, 28.

2) Kui meie ommad pattud tunnistame, siis on Jummalustaw ja õige, et ta meile pattud andeks annab, ja teeb meid puhtaks keigest üllekohust. I Joan. I, 9.

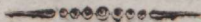
3) Kes minno jure tulleb, tedda ei tahha ma mitte wäljalükkada. Joan. 6, 37.

27. Mis on ühhe tõsise Jummala lapse kohhus, kes ausaste Jeesusse laual on käinud?

Temma kohhus on 1) Jummalat temma kalli armo anni eest kita ja tänada. 2) Omma ello pääw päwalt Jeesusse abbiga parrandada, pattude eest ennast hoida, ja nenda ellada, kui waggaristi innimesse kohhus on.

1) Mo hing kida Isfandat, ja ärra unusta mitte keik temma heateggemissi ärra. Paul. 103, 2.

2) Urge wotke mitte nende endiste himmude wiisi järrele ellada, kui teie ommas rummaluseses ollite, waid nenda, kui se, kes teid on kutsunud pühha on, sage ka teie pühhaks keige omma ello sees. I Peetr. I, 14. 15.

) o (

Üks Palwe.

Kui sinna Jummal Sanna saad
õppinud ja kuulnud.

Sh armas taewane Issa, minna tän-
nan sind, et sinna omma kalli sanna
minno waese hinge heaks olled annud, ja
se läbbi mind sedda õiged teed õppetad;
minna pallun sind süddamest, anna
wäage omma sannale, mis minna nüüd
ollen kuulnud, ja täbbele pannud, et
minna sedda järgeste woiksin meles pid-
dada, ja se läbbi wäaw päwalt õypida,
kuida minna Jesusse sisse õiete pean
uskma, temma sees waagaste ellama,
ja temma läbbi iggaweste õnsaks soma.
Parranda nüüd, keigewäggewam Jum-
mal, omma sanna järrele minno süd-
dant, ja keik minno tööd ja teggo Je-
susse Kristusse minno kalli Önnisteggia
pärrast, Amen.

Önnistaminne.

Se Issand õnnistago mind, ja hoid-
ko mind.

Se Issand lasko omma palle waista
minno peäle, ja olgo mulle armolinne.

Se Issand tõstko omma palle minno
peäle ja andko mulle rahho.

A M E N.

Keif need ramatud, mis Wanna ja Ue Seadusse Ramatus on.

I. Wanna Seadusse Ramatud.

Kuida neid loetakse.	Kuida neid kirjotakse.
1. Esimenne Mosesse Ramat.	1 Mos.
2. Teine Mosesse Ramat.	= 2 Mos.
3. Kolmas Mosesse Ramat	= 3 Mos.
4. Neljas Mosesse Ramat	= 4 Mos.
5. Viies Mosesse Ramat	= 5 Mos.
6. Josua Ramat.	= = Jos.
7. Kohতোমোistiatte Ramat.	= = Kohtom.
8. Nutti Ramat.	= = Nut.
9. Esimenne Samueli Ramat.	1 Sam.
10. Teine Samueli Ramat.	2 Sam.
11. Esimenne Kuningatte Ramat.	1 Kunn.
12. Teine Kuningatte Ramat.	2 Kunn.
13. Esimenne Uia Ramat.	= 1 Uia r.
14. Teine Uia Ramat	= = 2 Uia r.
15. Esar Ramat.	= = Esr.
16. Neemia Ramat.	= = Neem.
17. Estri Ramat.	= = Estr.
18. Jobi Ramat	= = Job.
19. Laulo Ramat.	= = Laul.
20. Oppetusse Sannad.	= = Opp. Sann.
21. Kogguia Ramat.	= = Kogg.
22. Ullem Laul.	= = Ul. L.

Prohvetid.

1. Jesaia	= = =	Jes.
2. Jeremia	= = =	Jer.
Jeremia nutto Laul.		Nutt. L.
3. Esekiel.	= = =	Esek.

Register eht Juhharaja.

4. Daniel.	=	=	Dan.
5. Osea.	=	=	Os.
6. Joel.	=	=	Joel.
7. Amos.	=	=	Amos.
8. Obadja.	=	=	Obad.
9. Zona.	=	=	Joan.
10. Mifa.	=	=	Mik.
11. Nahum.	=	=	Nah.
12. Habakuf.	=	=	Habak.
13. Sewanja.	=	=	Sewan.
14. Aggai.	=	=	Ugg.
15. Sakaria.	=	=	Sakar.
16. Malafia.	=	=	Malak.

Need Ramatud, mis Apokritwa nimme peäl kaitwad.

1. Juditi Ramat.	=	=	Judit.
2. Tarkusse Ramat.	=	=	Tark.
3. Tobia Ramat.	=	=	Tob.
4. Siraki Ramat.	=	=	Sir.
5. Paruki Ramat.	=	=	Paruk.
6. 1 Makkabejide Ramat.	=	=	1 Mak.
7. 2 Makkabejide Ramat.	=	=	2 Mak.
8. Estri Ramato Tükfid.			
9. Susanna sündinud assi.			
10. Pel woõras Jummal.			
11. Pabeli lendaw Maddo.			
12. Asaria Palwe.			
13. Kolme mehhe Kitus.			
14. Manasse Palwe.			

II. Ue Seadusse Ramatud.

1. Matteusse Ewangelium.	=	Matt.
--------------------------	---	-------

Register eht Jubharaja.

2.	Markusse Ewangeliium.	=	Mark
3.	Luka Ewangeliium.	=	Luk.
4.	Zoannesse Ewangeliium.	=	Zoan.
5.	Apostilide Teud.	= =	Ap. Tegg.
6.	Paulusse Namat. Roma Rahwale.		Rom.
7.	1 Nam. Korintusse Rahwale.		1 Kor.
8.	2 Nam. Korintusse Rahwale.		2 Kor.
9.	Paul Nam. Kalatja Rahwale.		Kal.
10.	Paul. Nam. Ewesusse Rahwale.		Ewes.
11.	Paul. Nam. Bilippi Rahwale.		Bil.
12.	Paul. Nam. Kolossusse Rahwale.		Koloss.
13.	1 Nam. Tessalonika Rahwale.		1 Tess.
14.	2 Nam. Tessalonika Rahwale.		2 Tess.
15.	1 Namat Timoteussele.		1 Tim.
16.	2 Namat Timoteussele.		2 Tim.
17.	Paul Namat Titussele.		Tit.
18.	Paul Namat Wilemonile.		Wilem.
19.	1 Peetrusse Namat.		1 Peetr.
20.	2 Peetrusse Namat.		2 Peetr.
21.	1 Zoannesse Namat.		1 Zoan.
22.	2 Zoannesse Namat.		2 Zoan.
23.	3 Zoannesse Namat.		3 Zoan.
24.	Paul. Nam. Ebreas Rahwale		Ebr.
25.	Zakobusse Namat.		Zak.
26.	Zuda Namat.	= =	Zud.
27.	Zoannesse Ilmutamisse Namat.		Ilm.

